

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

OPINNÄYTETYÖ

”Eläimet on tehty ruuasta!”

Eläinetiikkaa Kajaanin alakouluissa

Heidi Manner

Kansalaistoiminta ja nuorisotyö (210 op)

Marraskuu/2010

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

Kansalaistoiminta ja nuorisotyö

Työn tekijä Heidi Manner	Sivumäärä 40 ja 6 liitesivua
Työn nimi ”Eläimet on tehty ruuasta!” – Eläinetiikkaa Kajaanin alakouluissa	
Ohjaava opettaja Jaana Karjalainen, Regina Pesonen	
Työn tilaaja ja/tai työelämäohjaaja Aura Yliselä, Animalia	
Tiivistelmä <p>Opinnäytetyöni on johdannainen kehittämisprojektistani, jossa suunnittelin ja toteutin tilaustyönä Animalian kouluvierailumateriaalipaketin alakouluikäisille. Tavoitteena on selvittää 2-6-luokkalaisten lasten ja heidän vanhempiensa eläineettistä arvopohjaa ja eläinsuojelun ymmärtämistä sekä terminä että toimintana. Entä kuinka tietoisuus arvoista kehittyy?</p> <p>Opinnäytetyöni merkitys ammattialalleni on merkittävä, vaikkakin se on valtakunnallisesti, saati globaalisti, hyvin pienellä otannalla toteutettu. Eläinetiikkaa on toki tutkittu ulkomailla paljon, mutta lasten arvokasvatusta ja moraalien kehitystä tästä näkökulmasta ei koskaan. Tein taustatyötä yli vuoden, mutta en löytänyt aiempaa tutkimustietoa aiheesta.</p> <p>Tein keväällä ja syksyllä 2009 yhteensä 12 kouluvierailua kolmessa eri koulussa Kajaanin taajama-alueella. Noin puolet oppilaista ja heidän vanhemmistaan osallistui tähän tutkimukseen vastaamalla laatimiini kyselylomakkeisiin, jotka jaoin vierailutuntien jälkeen. Sain melkein kaikki lomakkeet takaisin ajallaan ja vain muutamat olivat käyttökelvottomia. Yhteensä vastauslomakkeita kertyi 148. Työni on hyödynnettävissä ainakin Animalian omiin tarpeisiin kun suunnittelemme toimintaa tietyille kohderyhmille. Jos järjestämme aktiiveista löytyy intoa, voinee tutkimusmenetelmäni ja -aihetta laajentaa myös muualle Suomeen.</p>	
Asiasanat eläinsuojelu, ympäristöetiikka, arvokasvatus	

HUMAK UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES
Civic activities and youth work

ABSTRACT

Author Heidi Manner	Number of Pages 40 + 6
Title "Animals are made of food!" – Animal ethics in grade schools of Kajaani	
Supervisor Jaana Karjalainen, Regina Pesonen	
Subscriber and/or Mentor Aura Yliselä, Animalia	
Abstract <p>My dissertation is derivative of my development project but not a commissioned work. I planned and created material for school visitors of Animalia. Now my mission was to solve the background of 2-6-graders and their parents animal ethics and comprehension of protection of animals as a term but also as an action. And how about their awareness of evolving sense?</p> <p>The meaning of the dissertation for my vocational field is markable, I believe, even that it is made with small sampling. Animal ethics are pretty widely researched abroad, but the morality and ethics among children has never been scrutinised. I did background work for over an year, but I never managed to find any helping results.</p> <p>In spring and fall of 2009 I visited 12 times in three schools in Kajaani. About a half of the pupils and their parents took part of this dissertation by answering the questions which I shared after visits. I got back almost every form and only few were useless. Altogether I got 148 forms. My work can be used for Animalias own needs when we plan action for specific groups. If some of us activists find this material useful and interesting I think we can use these methods and material in other cities of Finland.</p>	
Keywords animal welfare, environmental ethics, value education	

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
2 TOIMINTAKENTTÄ	6
2.1 Kajaani	6
2.2 Eläinsuojeluliitto Animalia	7
3 IHMISEN JA ELÄIMEN VÄLISEN SUHTEEN KEHITTYMINEN	
LÄNSIMAISSA	7
3.1 Kotieläinten pitäminen ja eläinsuhteen muutos	7
3.2 Luontokeskeisyys ja ihmiskeskeisyys	8
3.3 Asennoituminen eläimiä kohtaan 1600-luvulta nykyaikaan	9
3.4 Seuraeläimet ja lemmikkiterapia	11
3.5 Huoli eläinten oikeuksista ja hyvinvoinnista	12
4 ELÄINETIIKKAAN POHJAUTUVA KYSELYTUTKIMUS LAPSILLE JA	
HEIDÄN HUOLTAJILLEEN	13
4.1 Alustus	13
4.2 Aikuisten kysymykset	15
4.3 Oppilaiden kysymykset	17
4.4 Aikuisten vastaukset	19
4.5 2-luokkalaisten vastaukset	25
4.6 6-luokkalaisten vastaukset	28
5 JOHTOPÄÄTÖKSET	34
6 POHDINTA	35
6.1 Tutkimustehtäviin vastaaminen	35
6.2 Tutkimusmenetelmä	36
LÄHTEET	39
LIITTEET	

1 JOHDANTO

"Laita lapsi kehtoon omenan ja kanin kanssa. Jos hän syö kanin ja leikkii omenan kanssa, ostan sinulle uuden auton." -Harvey Diamond

Kehittämiprojektistani johdettu tutkimuksellinen opinnäytetyöni on virinnyt omasta elämänmittaisesta palostani auttaa eläimiä ja opastaa myös muita eläinsuojelussa ja eläinoikeuksien toteutumisessa. Hedelmällisintä maaperää eläinetiikalle on ihmislapsi, joka ei vielä ole ottanut omakseen asennetta ja arvomaailmaa, jossa eläin on vain hyödyke ja materiaali ihmisen mielivallan armoilla. Eläineettisen kasvatuksen näkökulmasta haluan selkiyttää arvojen teoriataustaa ja paikallista ajattelua.

Tutkimukseni tehtävät ovat:

- Millaisia teoreettisia sisältöjä on tukemassa eläinetiikan arvopohjaista tiedostamista?
- Miten eläinsuojelu ymmärretään näissä kolmessa koulussa ja lasten kotona ja kuinka tietoisuus arvoista kehittyy eri ikätasojen ajattelussa ja toimintatavoitteissa?

Erilaisia teorioita ja niiden perustana olevia filosofioita on runsaasti eläinetiikan arvopohjan tueksi. Tunnetuimmat lienevät Oikeutta eläimille -teoksen kirjoittaja ja utilitaristi Peter Singer, joka on vaikuttanut monen mielikuviin eläinten oloista ja edistänyt kasvissyöntiä ympäri läntisen maailman, ja eläinoikeusaktivisti Tom Reagan, joka on ajatuksiltaan radikaalimpi ja huomattavasti ekosentrisempi. (Vilka 1996, 106–109.) Käytäntö on osoittanut kulloistenkin yhteiskunnallisten, sosiaalisten ja kulttuurillisten muutosten vaikuttavan voimakkaasti myös eläineettisiin asenteisiin. Alan tulevana ammattilaisena ja järjestöaktiivina uskon johtoajatukseseen, että oman elinympäristön ja yhteiskunnan hyvä tuntemus lisää samalla mielenkiintoa ja halua toimia sen myönteisessä kehittämisessä. Olen aina pyrkinyt mahdollisimman lapsilähtöiseen ajatteluun pedagogisissa tilanteissa toimiessani ja halunnut ottaa huomioon myös lähiympäristön ja kotien tarjoamat mahdollisuudet.

Eläinten asiat koskettavat välillisesti tai välittömästi jokaista planeettamme asukasta, joten niiden osalta keskeisiä ja samalla hyvin yhtenäisiä kehittämistavoitteita on pitänyt lähteä miettimään syvemmin. Kehitysmuutokset edellyttävät jatkuvaa kokemusten, näkemysten ja asenteiden tarkistamista. Nytkin monet asiat ovat voimakkaassa muutoksessa, joten on ollut paikallaan ottaa selvää teorian ja käytännön avulla arvokasvatuksen pohjasta. Arvojen kehittyminen on pitkälinen, syvä ja kauaskantoinen ihmisten elämää säätelevä prosessi. Eläinsuojelu arvoineen ei myöskään ole itsetar koitus, vaan sen avulla toivottavasti voisimme helpommin, luontevammin ja itsenäisemminkin suuntautua tiedostavasti normaaliin ja turvalliseen elämään.

2 TOIMINTAKENTTÄ

2.1 Kajaani

Kajaani on melko pieni, noin 38 000 ihmisen asuttama ja sisäänpäin lämpenevä kaupunki, puolivälissä Suomea. Se on Kainuun pääkaupunki ja surullisen kuuluisa väkivaltarikoksistaan sekä nuorisotyöttömyydestään. Kajaanilla on omat häpeäpilkkunsa kuten kaikilla muillakin köyhillä muuttotappiokunnilla, mutta täällä on myös paljon hyvää: Tämä on loistavan kokoinen kaupunki kattavaan verkostoitumiseen. Kaikki samaan ikäluokkaan kuuluvat tuntevat toisensa, mutta esimerkiksi järjestötyössä se on ehdottomasti vahvuus. Kyselytutkimukseni osanottajamäärä on hyvä esimerkki tästä. Olen erittäin tyytyväinen heidän panokseensa ja kiitollinen vakavasta suhtautumisesta opinnäytetyöhöni. Olen varma, että pienten koulu yhteisöjen hyvä henki ja toimiva kommunikaatio saivat aikaan yhteisvastuun ja vaivannäköni haluttiin palkita.

Fyysisenä toimintaympäristönä Kajaani on toimiva, koska kaikki olennainen on pienellä alueella ja järjestötoimintaa on paljon. Suunnitteilla onkin nyt järjestää kainuulaisten ympäristö- ja eläinyhdistysten kanssa yhteinen tapahtuma lapsille.

2.2 Eläinsuojeluliitto Animalia

Animalia perustettiin vuonna 1961 ja se täyttää siis pyöreitä vuosia ensi maaliskuussa. Animalian rooli on vakiintunut Suomen järjestökentällä ja sen asiantuntijuus on tunnustettu monella taholla. Hallitus ja toimiston vakituinen henkilökunta koostuvat eläinsuojelukysymyksiin vihkiytyneistä aktiiveista. Animalia kuuluu myös moniin kansainvälisiin eläinsuojelujärjestöihin.

3 IHMISEN JA ELÄIMEN VÄLISEN SUHTEEN KEHITTYMINEN LÄNSIMAISSA

Eläinkokeiden harjoittaminen, eläinten kohtelu ja eläinten asema esimerkiksi lainsäädännössä heijastelee yleisimmin ihmisen suhtautumista ja suhdetta eläimiin. Tässä kappaleessa tarkastellaan pääpiirteittäin sitä, miten tämä suhde on muotoutunut ajan kuluessa.

Koko ihmiskunnan historian ajan eläimiä on käytetty muun muassa ravintona, turvallisuuden tarjoajana, viihdykkeenä ja kumppanina. Myöhemmin eläimiä on hyödynnetty myös tieteellisessä tutkimuksessa.

Tarkastelen seuraavassa ihmisen ja eläimen suhdetta erityisesti tunnepohjaiseen eläinsuhteeseen keskittyen.

3.1 Kotieläinten pitäminen ja eläinsuhteen muutos

Arkeologisten tutkimusten perusteella on saatu selville, että kotieläinten pitäminen alkoi noin 10 000 vuotta sitten, kun ihminen kesytti ensimmäiset kotieläimet turvataksseen jatkuvan ruuansaannin. Kotieläinten pitäminen vaikutti merkittävästi ihmisten ja

eläinten elämään ja keskinäiseen suhteeseen. Ihmisten huomio kääntyi eläinten ravintokäytöstä niiden kykyyn tuottaa hyödykkeitä, kuten maitoa ja munia. Vaivattomimmin kotieläimiksi sopeutuneet lajit olivat niitä, jotka kokivat ihmisen kuuluvan jollakin tavoin samaan lajiin. Sopeutuminen oli helpointa lajeilla, joilla esiintyi ryhmäkäyttäytymistä, hierarkioita, vähäistä territoriaalisuutta sekä vapaata seksuaalista käyttäytymistä ja joilla oli suhteellisen heikko kiintymyssuhde jälkeläisiinsä. Myös vähäinen reagoiminen ulkoisiin ärsykkeisiin, hyvä sopeutumiskyky uusiin ympäristöihin sekä vähäinen tarve erityisruokavalioon edistivät sopeutumista kotieläimeksi. Seitsemää lintu- ja yhdeksäätoista nisäkäslajia voidaan pitää kotieläimiksi sopeutuneina. Näitä ovat esimerkiksi ankka, kaniini ja koira. (Häyry, Tengvall & Vilkkä 1989, 65-66.)

Kotieläinten pito mahdollisti kokonaan uudenlaisen vuorovaikutussuhteen syntymisen eläimen ja ihmisen välille: ihmiset kontrolloivat uudella tavalla eläinten vapautta ja tuottavuutta. Ruuan helpompi saatavuus mahdollisti edelleen myös sosiaalisen ja teknisen kehityksen sekä yhteiskunnan monimuotoistumisen, johon sisältyi myös sosiaalisten luokkien synty. (Häyry ym 1989, 66-67.)

3.2 Luontokeskeisyys ja ihmiskeskeisyys

Ympäristöetiikassa on kaksi vaikutusvaltaista pääsuuntausta, jotka tarkastelevat ihmisen ja ympäristön vuorovaikutusta. Nämä ovat ekosentrinen ja antroposentrinen näkemys. Ekosentrisessä eli luontokeskeisessä näkemyksessä korostuu huoli ja huolenpito ekosysteemistä ja muista lajeista kuin ihmisestä, vaikka huolenpito edellyttäisi uhrauksia ihmiseltä.

Antroposentrinen eli ihmiskeskeinen näkemys taas nostaa ihmisen tarpeet tärkeimmiksi ja painottaa ympäristön suojelun merkityksellisyyttä vain, jos siitä on hyötyä myös ihmiselle. Toisin sanoen ekosentrisessä näkemyksessä luonnolla on itsenäinen moraalinen arvo, kun taas antroposentrisestä näkökulmasta luonnolla on moraalista

arvoa ainoastaan suhteessa siihen, miten sen kohtelemisen vaikuttaa ihmisiin. (Thomas 1983, 82.)

Martinelli (2002, 134) on määritellyt antroposentrismiksi, joka asettaa ihmiset erilliseksi ja itsenäiseksi osaksi eläinkuntaa ja koko luontoa tai olennoiksi, jotka eivät ole edes eläimiä vaan ainutlaatuisia olentoja, joita ei voi luokitella biologisin termein. Laadullisessa antroposentrismissä ihminen erottaa itsensä eläimistä laadullisesti, esimerkiksi: "Ihmiset osaavat ajatella, eläimet eivät." Määrällisen antroposentrismien tapauksessa ihmis-eläin-erottelu ilmaistaan määrällisesti, esimerkiksi "Ihmiset ovat älykkäämpiä kuin eläimet." Antroposentrisen näkökulman taustalta voi löytää ajatuksen eläinten välinearvosta: eläimillä ei ajatella olevan arvoa itsessään ja luonto nähdään resurssina, materiaalina ja välineenä.

Ekosentrisen tai biosentrisen näkökulman mukaan taas eläimet ovat arvokkaita itsessään. Niillä on oma hyvinvointinsa, joka on itsessään arvokas asia ja luo perustan niiden oikeuksille tai hyvinvoinnin huomioon ottamiselle. (Midgley 1983, 43.)

3.3 Asennoituminen eläimiä kohtaan 1600-luvulta nykyaikaan

Thomas (1983, 83) on kuvannut eläimiin suhtautumista länsimaisessa kulttuurissa 1600–1900-luvuilla. Hänen mukaansa keskiaikainen ja renessanssin teologia ja filosofia olivat kokonaan antroposentrisiä. Luonnon ajateltiin olevan luotu ihmisen tarpeiden tyydyttämiseksi, mikä vapautti ihmisen kohtelemaan luontoa niin kuin halusi. Esimerkiksi luomiskertomus vahvisti käsitystä ihmisen keskeisestä roolista ja mahdollisuudesta dominoida muita eläviä olentoja. Vähitellen kolmen vuosisadan kuluessa siirryttiin ihmiskeskeisestä kohti antropomorfista ja tunteenomaista asennoitumista eläimiä kohtaan. Tieteellinen kiinnostus luonnonhistoriaan ja biotieteisiin nosti esiin ajatuksen, että maailma ei ollutkaan luotu yksin ihmistä varten. Teollistumisen ja kaupungistumisen seurauksena ihmiset tulivat yhä vähemmän riippuvaisiksi eläimistä

ja eläinten lihasvoimasta. Tänä aikana eläimiin alettiin suhtautua myös uudella tavalla: ihmiset ottivat lemmikkieläimiä ja alkoivat suhtautua eläimiin tunteenomaisesti.

Lemmikkieläinten yleistyminen loi pohjaa ajattelulle, että eläimetkin kuuluisivat moraalin piiriin. 1900-luvulle oli tyypillistä kapitalismin nousu, johon liittyi kuluttamisen nopea lisääntyminen lähes kaikissa yhteiskuntaryhmissä. Lihan kuluttaminen tuli mahdolliseksi lähes jokaiselle elintarviketeknologisten innovaatioiden seurauksena. Koneellistuminen ja massatuotannon nousu vaikuttivat siis merkittävästi myös siihen, miten eläimen ja ihmisen suhde muuttui. Palkkojen nousu mahdollisti esimerkiksi puistojen rakentamisen. Toisaalta median rooli eläinkäsityksen muokkaajana kasvoi. Myös vuorovaikutus eläinten kanssa lisääntyi. Ihmisen suhde eläimiin oli kuitenkin hyvin ihmiskeskeinen: eläimiä käytettiin tuottamaan mielihyvää ja viihdettä ihmisille. (Hirsjärvi, 2005, 47–48.)

Parempi tulotaso mahdollisti myös lemmikkien pidon yleistymisen. Tästä seuraten alettiin laatia sääntöjä ja ohjeita siitä, miten eläimiä tulisi kohdella. Metsästys ja eläinkokeet, joita harjoitettiin pääasiassa erillään asutuskeskuksista, jäivät lähes huomiotta. Samalla tavoin jäivät unohduksiin teurastamo- ja lihateollisuus, jotka olivat siirtyneet kauemmaksi kaupunkialueilta.

Postmodernina aikana, 1970-luvun jälkeen, vapaa-aika lisääntyi ja eläinharrastukset siinä samalla. Kasvissyönnön levisi terveydellisistä, eettisistä, uskonnollisista, turvallisuus- ja tunnesyistä. Liha alkoi pelottaa ihmisiä levinneiden epidemioiden kautta. Tällä ajanjaksolla kehittyneen eläimiin kohdistuneen voimakkaan tunteellisen kiintymyksen voi selittää moraalisisella kriisillä ja postmodernin kauden hajaannuksella. Ajatus eläinten suojelemisesta moraalisena velvollisuutena on postmodernina aikana näkynyt myös ääri-ilmiöinä: eläinoikeusryhmittymät ovat hyökänneet suoraan metsästäystä, turkisteollisuutta, häkkikanaloita ja tutkimuslaitoksia vastaan.

Franklin on jaotellut modernin kauden jälkeen kehittyneet eläimiin kohdistuneet asenteet kolmeen ryhmään. Ensimmäiseen ryhmään kuuluu tunnepohjainen asennoitumi-

nen, joka on tyypillinen ”eläinten ystäville”. Tällaisilla ihmisillä on mahdollisesti oma lemmikki ja he uskovat eläinten inhimilliseen kohteluun, nauttivat luontodokumenteista ja eläintarhavierailuista. He syövät todennäköisesti lihaa, tukevat varauksellisesti eläinkokeiden tekemistä ja ovat huolissaan uhanalaisista lajeista. Toisen ryhmän muodostavat ”luonnonystävät”, joilla on mielestään aito ja alkuperäinen suhde eläimiin. Monet heistä ovat metsästystä harrastavia miehiä. He ovat kiinnostuneita riistanhoidosta ja pitävät usein koiria, lähinnä metsästyksen takia. Kolmantena ovat henkilöt, jotka kannattavat eläinoikeusaatetta ja taistelevat eläinten vapautuksen puolesta. He ovat kasvissyöjiä ja välttävät kaikkia eläinperäisiä tuotteita. He eivät pidä lemmikkieläimiä, koska heidän mielestään lemmikkien pitäminen on eläinten kontrollointia. (Franklin 1999, 47.)

Haluan kommentoida viimeistä lausetta hieman. Minulla itselläni on kani, joka on pelastettu hylättynä lenkipolun varresta, pahvilaatikosta, keskellä talvea. Lokeroin kuitenkin itseni ehdottomasti viimeiseen ryhmään. Mielestäni lemmikkien pitäminen on turhaa ja jalostaminen silkkää fasismia, mutta todella toivon että Franklin on jättänyt ns. ”rescue”-eläimet määritelmänsä ulkopuolelle. Hylätyt eläimet saavat toisen ja joskus jopa kolmannen mahdollisuutensa nimenomaan todellisten eläinaktiivien avulla ja koen kanssani asuvan kanin pikemminkin huonetoverikseni kuin alaisekseni.

3.4 Seuraeläimet ja lemmikkiterapia

Suhde lemmikkieläimiin on läheisin ja inhimillistetyin muoto ihmisen ja eläimen välisessä suhteessa. Thomasin mukaan lemmikkieläimiin liittyy kolme piirrettä, joita ei esiinny missään muussa eläinsuhteessa: asuminen samassa asunnossa ihmisen kanssa, nimeäminen ja syömäkelvottomuus. Lemmikkieläinten statuksesta perheenjäsenenä ja niiden suhteista ihmisten kanssa seuraa, ettei niitä koskaan käytetä ravinnoksi. (Klett 2001, 55.)

1960- ja 70-lukujen aikana lemmikkieläinten pitoa arvosteltiin siitä, että niillä korvattiin oikeita, ihmisten välisiä, sosiaalisia suhteita. Aaltola (2004, 58) näkee kritiikin aviollisten suhteiden sekä perhe- ja naapuruussuhteiden heikkenemisen aiheuttamana yrityksenä korjata tilannetta. Serpellin mukaan seuraeläimet voivat toimia sillanrakentajina ihmisten ja eläinten välillä. Ajatus siitä, että lemmikin omistaminen vaikuttaa merkittävästi yleiseen suhtautumiseen eläimiä kohtaan, on ikivanha. Sitä tukevat myös empiiriset tutkimustulokset, joiden mukaan henkilöt, joilla oli lapsena lemmikki, välittivät aikuisiällään eläimistä, olivat kasvissyöjiä ja kuuluivat eläinsuojelujärjestöihin todennäköisemmin kuin ne, joilla ei ollut eläimiä kotonaan. (Tengvall 1993, 15–17; Vilkka 2003, 132.)

Lemmikkienpidon on havaittu olevan myös tärkeä emotionaalisen tuen lähde. Nykyisissä tutkimuksissa oletetaan että lemmikki voi myös edistää omistajansa hyvinvointia ja terveyttä. Tässä mielessä eläimiä voidaan pitää myös sosiaalista elämää aktivoivina ja hyvinvointia edistävinä. (Serpell, 124.)

3.5 Huoli eläinten oikeuksista ja hyvinvoinnista

Eläinten oikeudet ja eläinten hyvinvointi ovat kaksi ajatussuuntausta, jotka luonnehtivat aikamme keskustelua eläinten moraalisesta statuksesta. Eläinoikeusajattelun mukaan eläinten hyväksikäyttö on jo periaatteessa väärin ja se tulisi lopettaa. Ajatus eläinten hyvinvoinnin korostamisesta puolestaan sisältää utilitaristisen ajatuksen, etteivät ihmiset tee väärin käyttäessään eläimiä hyväkseen esimerkiksi maidontuotannossa, jos hyväksikäytöstä saatava hyöty on suurempi kuin eläimille siitä aiheutuva kärsimys. Tärkeää on, ettei eläimille aiheuteta tarpeetonta kärsimystä ja että niitä kohdellaan inhimillisesti. Tästä herääkin kysymys, mikä on nykyään inhimillistä ja ns. tarpeellista kärsimystä? (Vilkka 1996, 65.) Mielestäni sellaista kärsimystä ei olekaan, jonka voisi oikeuttaa toiselle olennolla. Tämä on kuitenkin niitä asioita, joista tuskin pääsemme koskaan yhteisymmärrykseen tässä hedonistisessa ja ihmiskeskeisessä maailmassa.

Ensimmäinen eläinoikeusliike aloitti toimintansa 100 vuotta sitten Englannissa. Se sai aikaan ensisijaisesti mielenosoituksia ja vivisektion vastaisia lakiuudistuksia. Moderni eläinoikeusliike kehittyi 1960-luvulla ja perustui oletukseen yksittäisen eläimen itseisarvosta. Vaikka teorialla eläinten oikeuksista eroavat pohjimmiltaan eläinten hyvinvointia korostavasta teoriasta, on eläinoikeusteorian, eläinten hyvinvoinnin ja eläinoikeusliikkeeksi kutsutun sosiaalisen ilmiön välillä sekaannusta. Termiä eläinoikeuskeskustelu käytetään kuvailemaan kaikkia toimia, jotka tähtäävät eläinten kärsimyksen minimoimiseen. Moderni eläinoikeusliike on omaksunut filosofisen, eläinten oikeuksia puolustavan ajattelun sijaan maltillisen hyvinvointinäkökulman. Vaikka eläinoikeusliikkeessä puhutaankin eläinten oikeuksista ja liikkeen pitkän tähtäimen päämäärä on lopettaa kaikki eläinten hyväksikäyttö, eläinoikeusliikkeen käytännön päämäärät hyväksytään myös niiden keskuudessa, jotka hyväksyvät jotkin eläinten hyväksikäytön muodot. Tämä hybridikanta tunnetaan nimellä ”uusi hyvinvointiteoria”. (Hirsjärvi, Mäkinen, Saunaoja & Siitonen 2005, 47–50.)

4 ELÄINETIIKKAAN POHJAUTUVA KYSELYTUTKIMUS LAPSILLE JA HEIDÄN HUOLTAJILLEEN

4.1 Alustus

Kyselyiden tarkoituksena on ollut kartoittaa kolmen kajaanilaiskoulun oppilaiden sekä heidän vanhempiansa arvoihin perustuvia näkemyksiä koskien Animalian alakoulukäisille tarkoitetun vierailumateriaalipilotin sisältöä ja eläinetiikan henkilökohtaista kehittymistä. Nämä kolme koulua ovat Pietari Brahen koulu, Kätönlahden koulu sekä Teppanan koulu.

Aikuiskyselyyn (LIITE 2) osallistui oppilaskyselyyn osallistuneiden oppilaiden vanhemmista jompikumpi tai molemmat. Aikuisvastaajia kertyi yhteensä 88.

Oppilaita oli vastaamassa noin vajaa kuudennes koulujen oppilasmäärästä eli edustajia oli yhteensä 60 ala-asteiden 2.-, 4.-, ja 6.-luokkatasoilta. Kultakin kolmelta tasolta oli lähes yhtä monta oppilasta. Heistä 2-luokkalaiset saivat oman kyselykaavakkeensa (LIITE 3 & 4) ja 4- ja 6-luokkalaiset yhteisen heille muokatun kyselynsä (LIITE 5 & 6). Jos haastavampi lomake tuntui liian vaikealta, 4-luokkalaisilla oli mahdollisuus vastata 2-luokkalaisille tarkoitettuihin kysymyksiin.

Pienten oppilaiden kyselyssä oli tarkoituksenmukaista helpottaa ja pelkistää kysymyksiä siten että niiden ymmärtämisessä ja vastaamisessa pyrittiin ottamaan huomioon kehitystaso ennen kaikkea ajattelun, lukemisen ja kirjoittamisen sekä muun ilmaisun, lähinnä piirtämisen osalta. Toisen luokan oppilaiden kanssa etenimme kysymyksissä ja vastauksissa keskustelunomaisesti tuokioittain. Opettajan ja kyselyn järjestäjän tuli olla tarkkana, jotta vastaukset yksilöllisessä omaperäisyydessään olisivat kyllin objektiivisia.

Luokkien 4- ja 6- oppilaiden lukemisen sisällön ymmärtäminen on jo melko vahvaa ja siten myös valmius vastata omatoimisesti kysymyksiin joustavaa. Kuitenkin 4-luokalla kysely eteni vielä ns. avoimen kyselyn periaatteella eli opettaja selosti ja perusteli etukäteen kunkin osion. Tarvittaessa oppilaat saivat hiljaa kysyä, jos eivät vastatesaan jotain asiaa tai sanaa vielä ymmärtäneet.

Lähtökohta kysymysten sisällölle kytkeytyy löyhästi Anu Parikan vuonna 1998 tekemään tutkimukseen nuorten suhtautumisesta eläinsuojeluun ja eläinten oikeuksiin. Valitettavasti sain käsiini vain surkean suppean tiivistelmän tuosta lupaavan oloisesta tutkimuksesta, joten varsinaista vertailua en ole voinut tehdä. Tosin Parikan kohdeyrymänä olivat nuoret, eivät lapset, joten ikäryhmien välinen kehityskuilu saattaisi vääristää vertailun tuloksia. Parikan tutkimuksessa yläkouluikäiset ja toisen asteen opiskelijat olivat vaikuttajina, toimijoina ja valveutuneina kansalaisina melkein poikkeuksetta noviiseja ja monet halusivat sulkea silmänsä esimerkiksi eläinkokeilta. Kivuttomia eläimiä ei haluta ajatella silloin kun kosmetiikkaa valitaan kaupan hyllyltä, jos milloinkaan. (Parikka 1998, 46.)

Ympäristöarvojen merkitys elämisen laatuun, jatkuvuuteen ja terveyteen liittyvissä näkökohdissa on kuitenkin pääsääntöisesti alettu oivaltaa kaikkialla syvemmin. Myös

valtion oppilaitoksissa on alettu terästäytyä tässä asiassa. Tosin eläinetiikka kulkee ympäristöetiikan varjossa, mutta sen ei välttämättä tarvitse olla huono asia. Sopeutumisen uusiin eettisiin kysymyksiin ja tilanteisiin soisi antavan sijaa yksilöllisille ja innovatiivisille ratkaisuille. Voisivatko Kajaanin kouluyhteisöt omalla panoksellaan edistää oppimista ja kasvamista tällä linjalla?

4.2 Aikuisten kysymykset

Aikuisille kohdistettu ensimmäinen kysymys liittyy tunne-elämän hahmottamiseen ja merkitykseen eläimiin asennoitumisessa. Tavoitteena on saada selville ympäristön, luonnon ja sen asukkaiden eli eläinten kunnioituksen ja kiinnostuksen kohteita sekä asenteissa yhteisvastuullisuutta. Tätä aluetta on pidetty usein ehtona muihin arvotavoitteisiin pääsemiseksi. Benedict (1991) huomauttaa, että jos aikuiset eivät lapsena ole saaneet kokea affektiivisia ja emotionaalisesti rakentavia asioita, heidän on erittäin vaikea eläytyä ympäristön ja luonnon ja siten myös ihmisen kannalta tärkeisiin ongelmiin ja niiden ratkaisuihin. Vuorovaikutusprosessien tunteminen ympäristössä jää tällöin sattumanvaraiseksi. Lapsuudella ja kouluajalla olisi siten erittäin suuri merkitys ajattelussa ja toiminnassa tiedostavaan ja ilmenevään arvojen ymmärtämiseen.

Toinen kysymys aikuisille pureutuu eettisten, moraalisten ja esteettisten arvojen mukaisiin tavoitteisiin. Tällöin lähdetään oletuksesta, että ihmiset toimivat ajatustensa mukaisesti huolehtiessaan vastuullisesti muiden lajien sekä terveen ja kauniin luonnon ja ympäristön kehityksestä. Myös tasa-arvoisuus toiminnassa ja tulosten hyödyntämisessä on keskeinen tässä kysymyksessä. Eettisyyttä korostetaan nykyisin kaikkien arvotavoitteiden yläpuolella.

Ohjaustilanteissani olen päätenyt tulokseen, että ensin olisi kuitenkin opittava edes jossain määrin ymmärtämään erilaisten arvojen merkitys ja niiden yhdistyminen samojen toistuvien tai irrallisten ja vaihtuvien kokonaisuuksien sisällä. Olen pohtinut, kuinka toiminnassamme löytäisimme sisältöjen ja menetelmien yhdistelmät, jotta eettisyys vahvistaisi samalla moraalialia ja toisinpäin. Miten pystytään myös löytämään esteettisyyden eri ilmenemismuodoista etenkin nykyajan runsaudessa ja vaihtuvissa

muoti-ilmiöissä sellaista informaatioisisältöä, jolla olisi merkitystä eettisen ja moraalisen kasvun ja koko elämän henkisenä vahvistajana?

Kolmas kysymys eli tiedollisten tavoitteiden tärkeyttä mittaava kysymys on oleellinen arvokasvatuksen suunnittelussa. Miten tärkeänä pidetään usein paljon parjattua kognitiivista aluetta? Tässä kohtaa törmää usein siihen kaksijakoisuuteen, joka nykyisessä informaatiovallankumouksen ja siten ympäristövallankumouksenkin tiedostamisessa on enimmäkseen vallalla. Kaikessa tietotulvassa on tärkeää suhtautua kriittisesti kuulemaansa ja näkemäänsä ja miettiä, miten tiedot manipuloivat ihmisiä tai mitä tietoja manipuloidaan ja miksi. Tiedoilla joka tapauksessa on tärkeä ja oleellinen tehtävänsä valistuneessa ympäristössä vaalivassa toiminnassa. Menetelmä, miten tietoa etsitään tai otetaan selvää asioista, on samalla tärkeä mittaja tietojen kriittisessä arvioinnissa. Tiedoilla samoin kuin esineillä ja ympäristöillä on mielestäni ja kaikesta päätellen ihmisten elämässä asenteineen välillistä tai välitöntä sekä välineellistä että pysyvää arvoa.

Tiedon hankkiminen myös toiminnan kautta on aikuisten neljännen kysymyksen eli toimintasuuntautuneiden tavoitteiden sisältönä. Yleishyödylliseen toimintaan voi ryhtyä yksin, pienessä tai suuremmassa ryhmässä. Myönteisessä ja rakentavassa ilmapiiressä yhteistoiminnallisesti työskentely ei ole mikään uusi idea, mutta nyt etenkin eettisissä asioissa tulisi perehtyä laajempaan vuorovaikutukseen. Kannustuksia kuuluu jälleen muun muassa verotuspoliittisesti paheksutun talkoohengen herättämiseksi. On selvää, että nykyisessä rakennemuutoksessa julkisten työntekijäryhmien työpaikkojen supistamiset muuttavat samalla kyseisten päättäjien asenteita. Tämä ajatus on väistämättä nyt tullut mieleeni. Todellisuudessa talkoohengen oppiminen siinänsä on aina ja pienestä pitäen arvokasta ja tärkeää. Se on kansalaistoimintaa parhaimmillaan.

Toiminnallisuus ja etenkin yhteistoiminnallisuus on monissa tiedon etsimisen muodoissaan arvoisällöltään hyvin syvälinen oppimisen alue. Se kätkee altruismissaan kaikki aiemmin esitetyt myönteiset arvomerkit. Ympäristö kokonaisuutena ja osa-alueinaan sekä tarjoaa että edellyttää yhteistoiminnallisten tietojen ja taitojen oppimista ja soveltamista. Globaalisti ajatteleva ja samansuuntaisesti paikallisesti

toimiminen ovat vielä sekä asioiden tiedollisessa arvostamisessa että vastuullisessa toteutumisessa vaikeasti yhdistyviä.

4.3 Oppilaiden kysymykset

Oppilaiden kyselyiden laatiminen ei tuntunut kovin helpolta ja yksioikoiselta tehtävältä. Mielekästä olisi ollut toteuttaa jokin pidempiaikainen teema tai toiminnallinen ympäristöjakso nimenomaan kysytyjen arvojen pohjalta ja arvioida monipuolisin tutkimuksellisin menetelmin niiden ilmenemistä. Mutta koska opinnäytteeksi se olisi ollut aivan liian laaja, luovuin ideasta hyvin pian. Jokaisella luokalla on oppilaiden ja opetusharjoittelijoiden opetussuunnitelmaan sidottu lukujärjestyksensä, joten sekin olisi vaikeuttanut työtäni. Myös avustavien henkilö- ja tutkimusresurssien puuttuminen on ollut esteenä pitempiaikaiselle tutkimiselle. Toisaalta näinkin pienimuotoisten kyselyiden järjestäminen on vaatinut työyhteisön kärsivällisyyttä ja itseltäni pitkän tähtäimen aikatauluttamista.

Toisen luokan kyselyssä oli paikallaan edetä oppimistuokioittain. Siten tavallaan tarkistettiin ja varmistettiin, että pienet oppilaat ymmärtävät, mitä ensinnäkin sanat ”suojelu” tai ”oikeus” tarkoittavat. Asian hallitseminen on ehtona itsenäisemmälle eläinetiikkaa koskevien muiden kysymysten ymmärtämiselle. Mitä elementtejä siis kuuluu eläinsuojeluun ja millaista se on?

Ensimmäisessä ja toisessa eli tunne-elämää sekä eettisiä ja esteettisiä arvoja kartoitettavissa kysymyksissä on lähdetty eläinten kohtaamisesta. Mitä iloa, surua tai huolta lapset kokevat eläimiin liittyen? Millaisia toiveita heillä on eläinten hyvinvoinnin ja viihtyvyyden suhteen?

Kolmannen kysymyksen avulla pyritään selvittämään 2-luokkalaisten kiinnostusta zoologiaa kohtaan. Miten he tarkkailevat muita lajeja ja osoittavat ylipäättään aktiivisuutta? Neljäs kysymys pyrkii menemään pidemmälle oman toiminnan mahdollisuuksien hahmottamisessa. Pystytäänkö pienestä pitäen tietojen hankinnassa ja kokemusmaailman laajentamisessa valitsemaan samalla erilaisten työtapojen välillä sekä

persoonasta kykyineen että tarkoituksellisesta toimintamuodosta suuntautuvasti? Erilaisten työpaikkojen ja työtapojen tuntemus on monin tavoin tulevaisuuteen motivoivana tärkeää jo alemmilla luokilla. Vanhemmatkin ovat auliisti olleet tutustuttamassa luokkia omiin työympäristöihinsä.

6-luokkien kyselyn laadinnassa on pohdittu vastaavia sisältöjä kuin pienempienkin kanssa. Ne pyritään kuitenkin yhdistämään heidän kysymyksissään rajatummin ympäristömme elementteinä kyseisten arvotavoitteiden suunnassa. Olen havainnut, että noin yhdeksän vuoden iästä lähtien oppilaat alkavat kiinnostua laaja-alaisemmin asuinalueestaan. Heidän liikkumisensa ja toimintansa on entistä varmempaa ja itsenäisempää. Heillä aistien käyttö ja terve uteliaisuus on valikoivampaa kuin vielä monissa asioissa melko jäsentymättömässä havaintomaailmassa toimivilla ensimmäisen ja usein toisenkin luokan oppilailla.

Kolmannelta luokalta lähtien aletaan entistä herkemmin reagoida kaikenlaisiin tapahtumiin ympäristössä. Tämänikäiset pyrkivät entistä nokkelammin pistämään nokkansa asioihin ja ottamaan selvää niistä. Tahtoelämässään he haluavat kokemusteni mukaan ratkaista yhteistoiminnallisesti etenkin ympäristöön liittyviä ongelmia tai tehdä suunnitelmia. Oikeustaju sekä omien että toisten tekojen seuraamuksista on jo hyvinkin tiedostettua. He toivovat saavansa itse vaikuttaa oman asuinympäristönsä ja elämänpiirinsä mahdollisuuksiin.

Olen huomannut, että kun heille joko annetaan tehtäviä tai he itse suunnittelevat tehtävänsä, he oppivat tuntemaan samalla vastuuta ja hyvin varhain sen mukaista tervettä omaa tahdonvapautta. He pystyvät tällöin erittäin pitkäjänteiseen ja motivoituneeseen toimintaan. Tällaisesta kehityksestä olisi ollut montakin tutkimuksen aihetta lasten koulutyössä. Esimerkkeinä voidaan vielä aiemmin mainittujen jatkuvien projektien lisäksi mainita oppilaiden ympäristöpäiväkirjojen kirjoittamisen ja niiden käytön suunnittelun ja toteutuksen itsearviointin pohjana. Myös kirjeenvaihto eri puolille ystäväkouluihin edistää viestintämuotojen hallintaa unohtamatta muita kestävännä toiminnan oppimis- ja virikemuotoja Kätönlahdella.

4.4 Aikuisten vastaukset

Aikuiskyselyn vastauksissa lähdetään keskeisten suuntaa osoittavien ja yhdistyvien tai eroavien sisältöjen laadulliseen ja synteettiseen tarkasteluun. Pyrkimyksenä on hyödyntää mahdollisimman paljon suoria vastauksia ja muodostaa niistä ajateltavia ja toiminnallisia kokonaisuuksia. Olen päätenyt tällaiseen ratkaisuun, sillä mielestäni saan siten samalla tuoduksi esille eri yhteyksien hienosäätöisiä asioita, joilla on moninaisia arvosisältöjä merkityksineen. Kvantitatiivisuus kätkeytyy laadulliseen vertailuvaan tarkasteluun. Ehkä myöhemmin arvokasvatuksen kehittämistyön myötä on näitä ja mahdollisia uusia vastauksia tarkoituksellista arvioida jossain määrin myös jonkin tilastomatemattisen analyysin avulla. Aikuisten kyselyn (LIITE 2) vastausten tarkastelemiseksi arvojen osalta, olen ryhmittänyt kysymykset vielä seuraavasti:

1. kysymys eli tunne-elämän kehittyminen elämää kunnioittavassa ja yhteisvastuullisessa arvokasvatuksessa.
2. kysymys eli ajatusten ja toiminnan yhdenmukaisuus oikeuksissa ja velvollisuuksissa ja samalla ihmisten ja eläinten tasa-arvoa edistävässä arvokasvatuksessa.
3. kysymys eli eläinetiikan tiedostaminen ja ymmärtäminen perehtymällä monipuolisiin tietoihin jo koulussa.
4. kysymys eli itsenäisten ja yhteistoiminnallisten mallien ja ratkaisujen avulla omassa arjessa kestävään kehitykseen pääseminen.

Aikuisten vastauksissa olen vielä erottanut omiksi ryhmikseen vanhempien vastaukset luokkatasoisin, eli 2-luokkalaisten vanhemmat omana ryhmänään ja siitä isompien oppilaiden vanhemmat omina ryhminään. Vanhemmista siis 88 vastasi siten, että jokaisesta 60 oppilaan kodista jompikumpi vanhemmista tai molemmat vastasivat. Lisäksi huomasi, että perheen vanhemmista kumpikin vastasi joko omalla erillisellä mutta enemmistö kuitenkin yhteisellä lomakkeella. Jokaiseen yksinhuoltajavanhemman kotiin laitoin varmuuden vuoksi kaksi erillistä aikuisten kyselyä. Nykyisten uusiutuvien perhekoonpanojen monimuotoisuudessa saattaisi olla paikallaan laittaa jopa neljäkin erillistä kyselyä ja osoittaa siten kaikkien oppilaiden aikuiskontaktien

tärkeyttä. Arvokasta on ollut ennen kaikkea todeta, että kodeissa osoitetaan suurta kiinnostusta eläinasioihin.

2-luokan vanhempien vastaukset hajaantuivat ensimmäisessä kysymyksessä siten, että enemmistö vastauksista painottui tunne-elämän kehittämisessä ympäristöä kunnioittavassa ja yhteisvastuullisessa arvokasvatuksessa luokkaan 5. Vanhemmat kokevat asian erittäin tärkeänä. Sama korostuu isompien oppilaiden eli 4- ja 6-luokkalaisten vanhempien vastauksissa. Vanhempien lisäykset rajattuihin asteikko-vastauksiin ovat informatiivisia, kuten pienen oppilaan vanhemman viisaat huomaukset: *"Myös yksilön huomioiminen ja empatian tärkeys kavereita sekä pienempiä kohtaan on keskeistä koulutyössä. Pienemmät ottavat mallia isommista!"* Miettimisen aihetta antaa lisäkysymys: Miten yhteisvastuuseen neuvotaan? Asia koetaan tärkeäksi myös suoraan omasta ympäristöstämme eli sen erityispiirteistä lähtevänä: *"Koska meillä on ihana kaupunkimme, jota ympäristöineen ja eliöineen tulee hoitaa."*

Monien vanhempien vastauksissa ensimmäisen kysymyksen osalta korostuu laaja-alaisuus ja syvällisyys: *"Elämän (ympäristö, luonto, ihmiset) kunnioituksen lisääminen on ehto koko elämän jatkumiselle tulevaisuudessakin". "Ympäristönsuojelu on yhteisvastuuta. Vain yhteisvastuun herättäminen voi sytyttää samalla henkilökohtaisia tuntemuksia."* Tunne-elämän kehittyminen kysymyksen suunnassa koetaan olevan *"...kaiken perusta, mutta enemmän kuitenkin yksilöä koskeva. Se tulee ottaa huomioon oppimisessa jo 1. luokalla ja aikaisemminkin."* *" Jos oppilas ei kunnioita ympäristöä, hän ei toimi sen hyväksi."* Tunne-elämän asiat kolahtavat siis jo peruskouluikäisiin. Silloin on luotava kasvupohja, mistä on hyvä edetä motivoituneesti.

Toiseen kysymykseen annetuissa vastauksissa on suuri hajonta, mikä ilmentää aikuisten näkemysten erilaisuutta eettisyyteen, moraaliiin ja esteettisyyteen sitoutuvassa ajatusten ja toiminnan yhdistämisessä.

Oikeudet, velvollisuudet ja niiden mukainen tasa-arvon ymmärtäminen eettisessä eläinsuojelussa ei vanhempien kesken ole kovin selkiintynyt tai osoittaa erilaisia asenteita. Vastauksista kuitenkin vain pari sijoittui asteikolla lohkon 1 tai 2 katsoen asian vähemmän tai ei lainkaan tärkeäksi koulutyössä. Enemmistö pienten oppilaiden vanhempien vastauksista jakaantui siten lohkojen 3, 4 ja 5 osalle. Ensimmäisen

ja toisen luokan oppilaiden vanhemmista noin puolet pitää asiaa tärkeänä ja toisaalla puolet erittäin tärkeänä. Sama linja on 4-luokkalaisten oppilaiden vanhempien vastauksissa. He pitävät asiaa kuitenkin edellä mainittuja voimakkaammin melko tärkeänä ja erittäin tärkeänä. Isoimpien eli 6-luokkalaisten vanhempien vastaukset asettuvat enemmistönä lohkon 5, joten he kokevat asian erittäin tärkeänä.

Vanhemmat täydensivät myös toisen kysymyksen vastauksia. Pienen 2-luokkalaisten vanhempi muun muassa varoittaa: *"Ei kuitenkaan mitään aktivistikasvatusta, jossa on mukana laittomuutta!"* Erään vanhemman näkemyksissä arvokasvatus korostuu uskonnolliselta pohjalta, jolloin hänen antamiensa ja nähtävästi hengellisen järjestön lehdestä leikattujen ja osin alleviivattujen tekstien mukaan: *"Olemme kyllä ongelmien aiheuttajia, eikä ole näkyvissä merkkejä, että meistä olisi tulossa niiden ratkaisijoita. Edistys on vähäistä, kun otetaan huomioon, millä tavoin ympäristöongelmat vain pahenevat kautta maailman. Ilmestyskirjan 11; 18:ssa Jumala lupaa saattaa turmioon ne, jotka turmelevat maan. Vain Hän kykenee pelastamaan maapallon."*

Edellä kirjoitettu näyttää olevan tyypillistä sisältöä lähes kaikissa maapallomme uskonnoissa, ei ainoastaan kristinuskossa eri kirkkokuntineen, hengellisine järjestöineen tai lahkoineen. Vastaus osoittaa omalla tavallaan ihmisten taipumusta luovuttaa vaikeasti hallittavat ja pelottavatkin asiat "korkeampiin käsiin". Toisaalta eikö Raamatussa kehoiteta ihmisiä selkeästi myös ensin auttamaan itse itseään? Ateistina en osaa varmuudella sanoa. Se voisi kuitenkin ympäristöasioiden ennakoivassa ja valistuneessa hoidossa olla myös Luojallemme mieluisampaa kuin katastrofien ja turmion kautta hiipuvaan tulevaisuuteen eteneminen. Toisaalla myös epäillään: *"Jos Jumala on esikuva kaikesta hyvyydestä ja Hän loi ihmisen omaksi kuvakseen, niin ainakin solidaarisuuden ja epäitsekkyuden suhteen luomisemme on jäänyt jotenkin kesken!"* *"Vai olisiko salattu ja nyt ympäristön paljastama arvomaailman tiedostaminen sisäisen ja ulkoisen pelastuksemme tai lunastuksemme ensimmäinen edellytys? Saisimmeko siten samalla maapallo-paratiisimme takaisin?"* *"Kullakin uskolla maailmanpolitiikassa näyttää kaikista rationaalisuus- ja harmonisointipyrkimyksistä huolimatta olevan jatkuvasti suuri ympäristöjä tuhoava rooli."* Mielestäni tämänkin huomautuksen pohjalta olisi ympäristöä ja moraalia koskettavien arvonäkemyksien tiedostamiseksi aiheellista laajentaa keskustelua ja vuorovaikutusta paitsi koulun myös eri elämäntapokatsomustapojen ja uskontokulttuurien piirissä.

Toisessa kysymyksessä erään 4-luokkalaisten vanhemman mielessä pelon sanoma jatkuu. Eettisyys, moraali, ja sen mukainen esteettisyys yhdessä toteutuvat vaikeasti: *”Tälläkin alueella asuu paljon ihmisiä, jotka eivät hiukkaakaan ymmärrä tai halua ottaa vastuuta valinnoistaan.”* Melkein sama korostuu 6-luokkalaisten vanhemman vastauksessa. *”Asia on tietenkin tärkeä, mutta suomalaisessa yhteiskunnassa toimitaan kuitenkin aina itsekkäästi eikä useinkaan myönteisesti epäkohtien ratkaisemiseksi. Eettisyyden syvempi pohdinta ja harjaantuminen olisi siten tärkeää koulutuksen kaikilla tasoilla ja työelämässäänkin.”* Eräs isä pohtii lisäksi: *”Mikä ero ympäristöasioissa on idealismi-realismi-linjalla? Emme lähde niissä nytkään 0-tilanteesta missään maailman kolkassa.”* Toisaalta muistutetaan, kuinka *”...ilman vaikutusmahdollisuuksia asioita ei koeta omakohtaisesti.”* *”Olisi tärkeää että jokainen tuntisi ympäristönsä omaksi reviiriksi ja naapurustonsa omaksi yhteisökseen, josta huolehtiessaan huolehtii myös omasta elämisentasostaan. Asia on kaupunkien ongelma erityisesti. Täällä asuinympäristö jää usein ei-kenenkään-maaksi, eikä muiden asioihin haluta puuttua. Tosin se taitaa olla kokonaisen kansakunnan asenneongelma”* Tuleva opettaja näkee asian myönteisesti: *”Lapsella ei ole vielä vankkaa perustaa, joten sitä tulee juuri kouluaikana kehittää.”* Tämän asian huomioon ottaminen on tärkeä arvoasioissa. *”Peruskouluikäinen on vielä nuori ja turtumaton mutta myös jo kyllin vanha ymmärtämään, tiedostamaan sekä toimimaan järkevästi eettisten, moraalisten ja esteettisten arvojen pohjalta.”* Yhdyn tähän, koska olen itsekin kokenut ekologisen heräämisen hyvin nuorena ja jäänyt sille tielle.

Kolmas kysymys eli ympäristötekijöiden tiedollinen tuntemus ja ymmärtäminen ei useiden 2-luokkalaisten vanhempien mielestä ole erityisen tärkeä. Enemmistö heistä pitää asiaa silti tärkeänä. Sitä vastoin muiden luokkien oppilaiden vanhemmat pitivät asiaa erityisen tärkeänä. Pienen oppilaan vanhemmat muistuttavat tälläkin kohtaa, että *”Suvaitsevaisuuteen ja erilaisuuden tiedolliseen hyväksymiseen olisi päästävää.”* Tiedoilla nykyisessä kansojen vaelluksessa on siten myös suuri ennakkoluuloja pehmentävä vaikutus.

Kaikkien luokkien vanhemmat korostavat tietojen merkitystä: *”Oppia tietojen avulla ymmärtämään, että on kysymys meidän tulevaisuudestamme, jossa eläinkunnalla ja sen säilyttämisellä on suuri merkitys.”* Vastausten täydennyksissä syvennyttään tieto-

jen ja ymmärryksen yhteydessä pohtimaan lisäksi: *”Kenen ymmärrys kulloinkin katso-
taan parhaaksi? Voiko edes asiantuntijoiden tietoineen sanoa olevan yhteisessä
ymmärryksessä? Alue on siten valtava!”* Tiedoilla on nähty joka tapauksessa olevan
merkitystä ympäristötoiminnassa: *”Ei voi esimerkiksi suojella mitään, jos ei tiedä, mitä
suojelee ja miksi. Liiallinen ongelmien silmien eteen vyöryttäminen joka hetki ei silti
ole lapsille hyväksi.”* *”Tuleva tiedollinen pohja muodostuu nimenomaan oikean ope-
tuksen avulla.”* *”Tiedolliset tavoitteet ovat tärkeitä, jottei tapahdu korjaamattomia va-
hinkoja tietämättömyyden vuoksi ja nimissä. Tiedon avulla voidaan perustella omia
näkemyksiä ja vaatimuksiakin. Tietojen syventyminen iän karttuessa on tärkeää.”*
”Tieto pienentää maailmaa. Kun tiedät, osaat toimia.”

Kun puhutaan tietyistä herkkyyskausista arvojen omaksumisessa, aivan yhtä hyvin
voitaisiin puhua herkkyydestä tilanteiden ja menettelyiden valinnassa. Jälleen erään
vanhemman huomautus on tärkeä: *”Tietoa tulee kyllä olla, mutta ennen kuin tietoa
saa menemään tietoa saa menemään lapsille, heidän täytyy tuntea asia tärkeäksi.”*
Tälläkin kohtaa eri kysymysosoiden yhteenkuuluvuus tulee havainnollistettua. Tun-
teiden ja asenteiden kehittyminen tiedon etsimisessä ja omaksumisessa on erityisen
tärkeä motivaation luoja. Lisäksi opettajien omassa toiminnassa on huomattava täy-
dennys, jossa myös tietojen ns. luennoivassa tai yksinkertaisesti tietojen määrällises-
sä ja siitä seuraten ajallisessakin jakamisessa varoitetaan pysymään kohtuudessa:
”Ei liian paljon tietoja, ettei ahdistaa asioilla itseään ja lapsia.” Tiedostava ja valistava
oppiminen etsii siten harmoniaa tiedollisten, taidollisten, affektiivisten, emotionaalisten,
asenteellisten ja motivaatiota edistävien sisältöjen toiminnallisessa kokonaisuus-
dessa.

Kysymys neljä etsiikin vastausta ennen kaikkea toiminnallisuuden arvostamisesta.
Itsenäinen toiminta ja ratkaisukyky joko yksin tai ryhmissä on korostunut myös viime-
aikaisissa oppimisen ja arvioinnin kannalta tärkeissä koulu-uudistuksissa. Edistäisikö
uusi oppimisen näkemys samalla nykyistä kestävämpää, joka hetki uudelleen arvioita-
vaa ja säädettävää arvopohjan muodostumista kussakin ympäristössä? Yllättävästi
enemmistö 2-luokkalaisten vanhemmista pitää asiaa tärkeänä, ei siis melko eikä erit-
tään tärkeänä. Vastauksissa korostuu koulun ja kotien sekä lähiympäristön yhteistyön
ja yhteisvastuuseen heräämisen tärkeys. Lähtemällä kasvavien lasten kanssa oma
elinympäristön kehittämiseen saadaan toimintamallit hyvien asioiden edistämiseksi
kestävämmäksi.

Epäröidessään lastensa yhteistoimintataitoja pienten oppilaiden vanhemmat eivät mahdollisesti vielä luota lastensa kykyyn ja voimiinkaan toimia ympäristönsä ja yhteisönsä hyväksi. Olen toisaalta itsekkin sitä mieltä, että pienillä lapsilla tulee olla oma vapautensa, missä kukin etsii omia rajojaan ja leikkii luovasti omia leikkejään. Vanhempien ei pidä sotkeutua jokaiseen lasten tapahtumaan. Pienet riidat tulisi oppia ratkomaan kaveripiirissä itsenäisesti. Tietoinen lasten toisiinsa ja ympäristöön kohdistama väkivalta vaatii kuitenkin myös aikuisten apua.

Elinympäristön huomioonottavat vastuuasiat opitaan pienestä pitäen monin tavoin ja tarvittaessa välillä aikuisten hyvin määrätietoisesa ohjauksessa. Yhteisvastuun merkitys on oleellinen jo peruskoululaisille oman maailmansa hahmottamisessa. *”Liian myöhäiseen ikään siirtyvä yhteisvastuun merkityksen ymmärtäminen ja siten sen käytännön elämässä toteutuminen saattaa jumittaa tai mykistää ja romuttaa kaikki arvot. Seuraukset ovat kohtalokkaat sekä yhteistyön että oman itsenäisen oppimisen ja työskentelymoraalin kannalta.”*

Ylempien eli 4- ja 6-luokkien oppilaiden vanhempien vastauksissa korostetaan yhteistoiminnallisuutta erityisen tärkeänä. Vanhemmat pitävät myös kodin ja koulun yhteistyötä erittäin toivottavana. Koulujen henkilökunta on vuosien saatossa omaksunut uuden oppimisenäkemyksen, mikä edistää yhteistoiminnallisten itsenäisten taitojen kehittymistä moninaisessa ympäristötoiminnassa ja sen kautta oppimisessa. Kehitys edistyy myös ihmistoiminnan kautta ja yhteistoiminnallisuus *”...lienee keskeinen edellytys toteutuksille.”* *”Toimintatavoitteita pitää painottaa entistä enemmän!”* Järkeviä ovat myös vanhempainyhdistyksiin kuuluvien huomautukset, kuinka *”vain harvat toimintastrategiat toimivat koulun puitteissa, mutta kaikki käytännön mahdollisuudet on käytettävä hyväksi.”* *”Tärkeintä on toiminta, mutta senkin edellytyksenä ovat myönteiset perusasenteet ja tieto. Toiminnan tulee perustua luotettavaan tietoon ja olla rakentavaa. Eettisyys, moraalisuus, esteettisyys ja affektiivisuus ovat ehtona oppimiselle, jossa tietoa tarvitaan objektiiviseen toimintaan. Arvokysymysten tärkeyttä ei siis voi asettaa järjestykseen. Kouluopetuksessa asenteet ja oppilaiden tasoa vastaavat tiedolliset tavoitteet ovat ratkaisevia. Toiminta kiteytyy oppimisprosessina. Opetussuunnitelmassa on kuitenkin täsmennettävä ja havainnollistettava kaikkien neljän kysymyksen sisältöalueita, sillä ne ohjaavat prosessia.”*

Nuoren äidin toiveena on *"Ei puheita, vaan tekoja!"* *"Arkiset asiat ovat jääneet liian vähälle huomiolle viime aikoina. Eristäytyneisyys vaivaa toimintaa."* Nämä huomautukset ansaitsevat jokaisen koulutyössämme mukana olevan ja opetusta suunnittelevan syvemmän huomion. Käytämmehän vuosittain niin paljon aikaa ja vaivaa poh-tiessamme ja käynnistäessämme uusia yhteistyön muotoja ja toteutusmahdollisuuksia.

4.5 2-luokkalaisten vastaukset

Tutkimuksessa mukana olevien 2-6 luokkien oppilaiden välisen kehitysiän mukaisen ajattelun ja siten käsittestruktuurien erilaisen hahmottamisen ja ymmärtämisen vuoksi on ollut tarkoituksenmukaista laatia kaksi erillistä kyselyä. Niitä on sitten pitänyt tarkastella hieman eri näkökulmista ottamalla samalla huomioon nuorempien ja vanhempien oppilaiden kokemusmaailmankin erilaisuus.

Koulujen pienimpien eli 2-luokkalaisten oppilaiden kyselyn järjestämisessä oli erityisen mielenkiintoista havaita, kuinka arvokkaana he kokevat oman mahdollisuutensa vastata ja olla siten mukana näin tärkeässä kehittämistyössä. Vastaukset on luokiteltu seuraaviin arvioitaviin sisältöihin:

1. kysymys syventyy lasten tunne-elämässä tärkeisiin ilon, surun ja huolen kokemuksiin.
2. kysymys keskittyy vastuulliseen oman kauniin ja viihtyisän sekä terveellisen ympäristön aikaansaamiseen ja huolehtimiseen.
3. kysymys selvittää kiinnostuksen kohteita ja miten niistä kukin saisi parhaiten tietoa.
4. kysymys on herättämässä työskentelytapojen ja – tottumusten merkityksen ymmärtämistä oppimisessa oman ympäristön suomien mahdollisuuksien kannalta.

Kysymykset seuraavat läheisesti aikuisten kysymyksiä. Etenkin viimeinen kysymys on nykyaikana tärkeä tiedostaa perusteellisemmin jo koulutuksen alusta lähtien. Sen tarkoittamaa kehityslinjaa on mielekästä jatkaa itsearvioivana työelämää ulottuvana

jatkumona. Siten mielestäni jokainen oppisi koulutuksen myötä kyllin selkeästi näkemään omat taipumuksensa ja vahvistamaan tarvittaessa tiettyjä erilaisiin työtapoihin liittyviä heikkouksiaan. Tietoinen ja samalla ympäristön laaja-alaisuutta palveleva moniin asioihin erikoistuminen edistäisi samalla koko työyhteisön järkevää tuloksellisuutta. Saisimmeko usein ulkoapäin ohjelmoitujen valintojen vastapainoksi paremmalla omien kykyjen ja taipumusten itsetuntemuksella enemmän luontevaa tehokkuutta myös työmotivaatiolle ja innovaatiotoiminnalle?

Ensimmäisen kysymyksen vastaukset osoittavat erityistä mielenkiintoa kaikkia eläimiä kohtaan luonnossa ja yleensä asuinympäristössämme. Eläinten näkeminen luonnossa tuottaa pienille oppilaille suurta iloa. Kuolleen eläimen näkeminen aiheuttaa puolestaan suurta surua ja huolta sekä kysymyksiä, miksi ja miten eläin on kuollut. Iloa tuottaa myös luonto itse ”elävänä” puineen, kasveineen ja vesistöineen. Toiminta luonnossa on lapsista erityisen hauskaa. Siellä voi retkeillä, leikkiä ja toimia monin tavoin, joko äänekkäästi tai ihan hiljaa.

Näiden pienten oppilaiden vastauksista korostuu jo altruistinen empatia koko luontoa kohtaan. Sen sotkeminen ja tuhoaminen surettaa kovasti. Ihmisten järjetön toiminta laajentuu pienten mielissä jopa nykyisiin sodan seurauksiin. Aivan normaalia rakennustoimintaakaan ei katsella aina suojelein silmin. Lapset pitävät sitä ”*melko väkivaltaisena touhuna*” luontoa kohtaan. Rakentaminen puiden kaatamisineen ja ympäristömuutoksineen on heistä yhtä uhkaavaa ”*kuin ihmisten keskinäinen toistensa pahoinpitely*”. Nykyaikaisessa arkkitehtonisessa maisema- ja rakennussuunnittelussa tulisi ottaa huomioon kulloisenkin ympäristön ehdot ja mahdollisuudet.

Toisen kysymyksen vastauksista voi päätellä, että eläimiin kohdistuvassa eettisyydessä oleellisen yhteisvastuun kehittyminen on edennyt jo hyvin pitkälle noin 8-vuotiailla. Eläimet koetaan heikoiksi ihmisen rinnalla ja niitä tulee suojella. Tämä vaatii yhteistyötä ja vastuunkantoa. Luonnossa liikkuesssa voi kunnioittaa eläimiä muun muassa olemalla häiritsemättä niitä. Metsästyksen tulisi erään lapsen mielestä loppua ja ampua saisi vain maalitauluja. Tällainen ymmärrys on etenemässä omaan tai yhteiseen vastuulliseen huolehtivaan toimintaan.

Kolmas kysymys paljastaa vastauksista monipuolisen kiinnostusten maailman. Se nousee vesistöistä aina avaruuteen asti. Enemmistö oppilaista on kiinnostunut eläimistä laidasta laitaan, mutta lemmikki- ja kotieläimet saavat eniten huomiota ja niitä esiintyy monissa vastauksissa. Maan, ilman ja veden eläimistä on paljon tietoa, mutta lisää halutaan. Aivan pienet ”ötökät” olisi mukava oppia tuntemaan kuten myös suuret ja harvinaiset eläimet. Kaikenlaiset jäljet luonnossa herättävät uteliaisuutta, mutta yhtä paljon erilaiset eläinten ruokavaliot. Miten oppilaat haluavat tai osaavat saada enemmän tietoa edellä mainituista asiakokonaisuuksista, näkyy vastauksissa samalla tietojen merkityksen ymmärtämisenä. Esimerkiksi eräskin pieni oppilas ehdottaa, että jos jokin asia kiinnostaa, kannattaa mennä itse paikalle ja katsoa ja kuunnella tarkasti. Lintukirjat ja muut eläinoppaat ovat jo näiden lasten hallinnassa ja lisäksi epätietoaan voi tyydyttää kysymällä opettajalta tai muilta aikuisilta.

Neljäs kysymys tuntui aluksi hyvin vaikealta muotoilla kyllin ymmärrettäväksi. Vastauksista saa kuitenkin selville tahtoelämän selkeän linjan erilaisten työtapojen ja –paikkojen valinnassa. Seuraava syventävä tutkimusaihe kuten edellä jo osittain mainittiin, olisi lähteä kokeilevasti perustellumpaan valintojen tekemisen harjaantumiseen. Se voisi edetä esimerkiksi koko peruskoulun ajan kestäväenä luokan yhteisenä mutta hienosäädöltään yksilöllisenä ja kunkin oppilaan henkilökohtaisena kehittämissprojektina.

Ihmettelen toisinaan, kuinka määrätietoisesti ja innostuneesti pienet lapset tarttuvat moniin tehtäviin. Kuinka on mahdollista, että he iän mukana saattavat tulla ikään kuin vuosi vuodelta epätietoisemmiksi itsestään ja taidoistaan ja siten estyneemmiksi ja aremmiksi tai jopa haluttomiksi ja passiivisiksi? Mielestäni kaikkea ei voida laittaa milloin missäkin iässä olevien murroskausien piikkiin. Pienten oppilaiden hyvää energiaa tulisi kodin ja koulun ruokkia kaikin mahdollisin tavoin läpi elämän kestäväksi luontevaksi spontaaniudeksi. Sosiaalinen vuorovaikutus kehittyisi silloin mielekkäistä tehtävistä ja eri-ikäisistä persoonallisista toimijoista käsin.

Hyvin moni pienimmistä oppilaista haluaa työskennellä parin kanssa tai pienessä ryhmässä. Luokka ja koulun tilat oppimis- ja työskentely-ympäristönä ovat kunniasaan, mutta retkillä olo ja vierailut ovat vastauksista päätellen parasta koulussa. Kolmannes vastanneista 2-luokkalaisista työskentelee mielellään välillä myös yksin. Mil-

lä tavoin kukin haluaisi työskennellä eri töissä ja miksi, näyttää hajaantuvan mitä moninaisimpiin toivomuksiin. Lukeminen, piirtäminen, askartelu ja talkoiden pitäminen ovat tasaisen suosittuja työmuotoja. Kirjoittamista piti vain yksi oppilas tärkeänä työskentelymuotona. Äkkinäisesti kielteiseltä tuntuvan vastauksen ymmärtää toisaalta hyvin pienten oppimisen vastuuntunnon heräämisen kannalta.

Kirjoittamisessa tasapainoillaan ehkä määrätietoisen ajankäytön ja joskus kenties epämieluisan ponnistelun välillä, jotta usein vaikealta tuntuva tärkeä taito opitaan. Mutta silti kirjoittaminen osoittautui mieluisaksi näitä kyselyn vastauksiakin esitettäessä! Lapsi ja samoin aikuinen ovat monien asioiden oppimisessa tai tekemisessä antagonistisessa tilassa toiminnan miellyttävyyttä arvioidessaan. Mieluisa- tai hyväksitteen merkitystä tulisi siten pohtia kaikkien tarkoituksellisten toimintojen laaja-alaisessa arvioinnissa. Leikkiminen ja omien ratkaisujen sekä juhlaohjelmien keksiminen on 2-luokkalaisten mielestä joka tapauksessa sekä tärkeää että hauskaa.

4.6 6-luokkalaisten vastaukset

Isompien oppilaiden vastausten tarkastelemiseksi on kyselyn (LIITE 3 & 4) kysymysten sisältöjä pitänyt pohtia hieman laajempaan kokemusmaailmaan perustuvana kuin 2-luokkalaisten vastaavia. Tämän ikäisten lukemisen ja kirjoittamisen taidot ja asioiden hahmottaminen ovat erilaisia kuin nuoremmilla oppilailla. Otan tarkastelussa lisäksi 4-luokkalaisten vastaukset erillään 6-luokkalaisten vastauksista. Kolmannelta luokalta on havaintojeni mukaan koulutyössä tapahtumassa ympäristötietoisuuden ja etiikan voimakas herääminen. Siihen lienee osaltaan vaikuttamassa kehityksen mukainen ja melko selkiintynyt, varma ja määrätietoinen omassa ympäristössä liikkuminen ja toimiminen. Kaikkien 4- ja 6-luokkalaisten kysymyksistä on niiden sisällön suunnassa muodostettu yhteiset tarkasteltavat määrittelykokonaisuudet seuraavasti:

1. kysymys pyrkii etsimään vastausta, miten mielikuvien ja kokemusten kautta kiinnostus, vastuu ja huolehtiminen muista lajeista herää.

2. kysymys lähestyy eläinkunnan kunnioittamista ja tasa-arvoista vaikuttamista sen viihtyisyyteen esteettisyyden ja terveellisuuden kannalta antaen vastauksia eettisyyteen ja moraaliin perustuvasta ajattelusta ja toiminnasta.
3. kysymys kartoittaa eläinetiikan olemuksen merkitystä ja niiden saamista eri lähteistä erilaisine menetelmineen.
4. kysymys tiedustelee oppilaiden työskentelytottumuksia ja – mieltymyksiä sekä yleensä toimintavalmiutta itsenäisiin ratkaisuihin ympäristöasioissa.

Ensimmäinen kysymys 4-luokkalaisille herättää vastauksia, joissa vastuuta osoittaa halu suojella eläimiä pitämällä esimerkiksi oman lemmikkinsä terveenä. Myös velvollisuus-käsite tulee vastauksissa esille. Mielikuvat luonnon kauneudesta ovat yhtä todellisia kuin tämän ikäisten kokemuksetkin. Yleensä 4-luokkalaiset haluavat kuunnella luonnon ääniä ja haistella erilaisia tuoksuja. He haluavat kokea vapautuvansa luonnossa. Eri eliölajien tuntemus on 4-luokkalaisilla valtaisa. Pelottavina huolenaiheina koetaan luonnon ja ympäristön saastuminen sekä kaiken vapaan luonnon rakentaminen Kajaanissakin. He osaavat nimetä pahimpia saastuttajia ja seurausilmiöitä kuten tehtaot, autotiet ja siten teollisuuden päästöt ja autojen pakokaasut, lasinsirut ja luvattomat ongelmajätteet teiden varsilla ja lähimetsissä sekä otsonikato. Ihmisen tuhoama luonto ojineen ja kaadettuine siistimättömine metsineen ovat kaupunkialueillamme rumisteena. Metsurin, teurastajan ja turkistarhaajan vaativiin ammatteihin oppilaat suhtautuvat hyvin kielteisesti, enkä voi tuomita heitä siitä.

Oppilaiden esimerkkivastauksia ensimmäiseen kysymykseen on lainattavissa muun muassa seuraavia: *”Minulla tulee mieleeni eläinsuojelusta se, ettei syö lihaa tai ammu eläimiä vaikka nuolilla. Minua huolestuttaa pienet hirvet.”* *”Luonto on eläimen koti. Ihminen ei saisi mennä toisen kotiin ja roskata ja saastuttaa.”* Eräs oppilas kuvaa Suomen villieläimiä sanaluettelona: *”Isoja, pieniä, ötököitä, karvaisia, suomalaisia ja matelijoita.”*

Toinen kysymys on ollut tavallaan ensimmäisen kysymyksen täydentämistä. Oppilaat haluaisivat osallistua enemmänkin ympäristömme ja eläinten hyvinvointia edistävään kehittämistyöhön. Heillä on jopa selkeitä ohjeita ja neuvoja sekä suunnitelmia kaupunkialueen kehittämisessä eläinystävällisemmäksi. Yleensä talkoohenki on tämän ikäisillä voimakas ja sitä tulisi koulussa ja kotona sekä vapaa-ajalla kannustaa kovas-

ti järjestämällä erilaisia ympäristötempauksia ja niin edelleen. Niihin voisivat silloin osallistua koulu- ja asuinyhteisön lisäksi myös kaupungin edustajat. ”Samassa veneessä” kehittyvät molemminpuoliset asenteet myönteisiksi.

Toisen kysymyksen vastauksista tulee päällimmäisenä esille puhtaan ja kauniin luonnon aikaansaaminen. Omaa halua oppilailla riittää roskien keräämiseen. He tietävät jätteiden haittaavan metsien ja puistojen eläimiä ja olevan jopa hengenvaarallisia: *”Tölkki voi jäädä kiinni päähän jos vaikka yrittää syödä siitä jotain.”* He pyrkivät samalla luonnon ja ympäristön kunnioittamisessaan ja vaikuttamisessaan selkeästi eettisiin perusteisiin tasa- arvoiseen toimintaan. Oppilaan vastaus *”Olen kerännyt roskaa, vaikka en ole itse koskaan roskittanut. Haluaisin keksiä keinon, jolla voisimme pelastaa esimerkiksi lintuja jotka jäävät kiinni roskiin”*, osoittaa laaja-alisempaa moraalin heräämistä. Samaa sävyä on seuraavissa vastauksissa: *”Palvelen eläimiä ja autan niitä, miten suinkin voin. Olen jo paljon auttanut eläimiä, ennen kaikkea koppiaisia.”* *”Olemme luokan kanssa rakentaneet linnunpönttöjä.”* *”Olen hoitanut koditon-ta kissaa joka asui autotallissamme.”*

Kolmas kysymys eläinsuojelutiedon saannista eri menetelmin selventää vastauksista, että tietoa kyllä saadaan riittävästi. Jo 4-luokkalainen käyttää melko itsenäisesti tietopalveluita kuten erilaisia lähdekirjoja ja kirjastoja, joukkotiedotusvälineitä ja internetiä. He osaavat kysyä neuvoja opettajilta, vanhemmilta ja jopa erikoistuneemmilta asiantuntijoilta.

Omatoimisuus ja rohkeus mennä itse paikalle ottamaan selvää asioista on samalla luontevaa ja tarkoituksellista muun muassa seuraavin sanoin: *”Kyllä olen saanut tietoa koulusta, kotoa, luonnosta ja kirjoista. Tietoa saa kun vain menee vaikkapa metsään katselemaan.”* Tietoa saa myös, *”Kun tarkkailee ja samalla työskentelee.”* *”Kun kierrän lähimetsissä, näen itse onko eläimillä kaikki hyvin.”* Tiedonjanoa ja kriittisyyttä kuvastavat seuraavat vastaukset: *”En ole saanut vielä tarpeeksi tietoa, vaikka tietoja olen kyllä saanut paljon koulusta, kotoa, museoista ja tietotaloista.”* *”Luen lehtiä, katsen uutisia, ulkona haistelen, kuulostelen ja katselen.”* *”Luen ensin kirjoista ja menen sitten ulos katsomaan miten eläinten laita todella on. Haluaisin nähdä sikalan.”* Jälkimmäisen oppilaan tutkijaluonteessa ja tietojen tarkentamisessa on jo havaittavissa

tietyntaista prosessien hallintaa. Aivan yhtä hyvin osaa joku edetä ympäristöstään kirjojen pariin.

Neljäs kysymys työskentelytottumuksista, -mieltymyksistä ja – valmiuksista ratkaista itsenäisesti ongelmia antaa määrätietoisia vastauksia laaja-alaisemman vastuutoiminnan hahmottamisesta. Suosituttuja työmuotoja 4-luokkalaistenkin keskuudessa ovat jälleen parityö ja pienessä ryhmässä työskentely. Kolmannes oppilaista haluaa työskennellä välillä yksin. Kirjasto eli lukeminen sekä kirjoista vastausten etsiminen ja kirjoittaminen ovat mieluisia työmuotoja. Retket lähiympäristössä ja kaupungilla ovat kohokohtia. Piirtäminen ja erityisesti luokan taululle piirtäminen on oppilaista mieluisaa. DVD:n katselu on välillä opettavaista, mutta sitä on myös tapahtumien järjestäminen myyjäisineen tai juhlien järjestäminen esimerkiksi näytelmäharjoituksineen ja muine valmisteluineen.

Neljännän kysymyksen vastauksista voidaan vielä esittää muutamia oppilaiden sanatarkkoja mielipiteitä ja kuvauksia: *”Yksin on rauhallista työskennellä. Parin kanssa on mukavaa.”* *”Kirjastossa on rauhallista, mutta jos on pari, voi silloin pyytää apua.”* *”Koko luokan kanssa edeten oppii mielestäni enemmän.”* *”Kaikki työtävät ovat hyviä keinoja saada tietoa kaikesta maailmasta.”* Tämän ikäisille on erityisen tärkeä peruste työskentelyssä juuri mukavuus. Järkevästi ajatellen tulisi saman tunteen ja asenteen säilyä työhön suhtautumisessa läpi elämän, joten tätäkin asennetta voisi tutkimuksellisesti lähteä kehittämään jo pienestä pitäen.

Omatoimisuutta ja ongelmanratkaisua vaativan esimerkin keksimisessä oli suosituin tulen huolimattomaan käsittelyyn tai yleensä tulipaloihin liittyvä aihe. Oppilaat laativat toiminnallisia ja mielestäni realistisia pelastautumisohjeita. Liikenneonnettomuuden lavastaminen ja siitä selviäminen tai auttaminen oli monella esimerkkinä. Koiran kanssa jäihin putoamisesta oli eräs oppilas saanut kimmokkeen toimintasuuntautuneen malliesimerkkinsä ratkaisussa.

Ongelmatilanteen ratkaisut luontuvat 4-luokkalaisilla asiallisesti ja luontevasti. Kuvavia ovat muun muassa seuraavat esimerkit: *”Tulipalo! Joku on leikkinyt sytkärillä ja nyt metsän eläimet ovat jääneet jumiin liekkimereen. Soitan palokunnalle ja kaikki pelastetaan.”* *”Talo palaa ja sisälle on jäänyt kissa. Minä menen kellariin ikkunasta ja*

pelastan sen vaikka se raapii vähän.” ”Auto-onnettomuus on tapahtunut ja minä olen soittanut apua. Auto on ajanut veteen ja sisällä on enää koira. Palokunta on kuitenkin rohkea ja hakee koiran siitä autosta.” ”Olin viime talvena Pikku-Ketun läheisellä lamella ja putosin jäihin Repen kanssa. Repe on koira ja onneksi isäni oli ihan siinä lähellä ja vettäkin oli vain vähän. Kaikki päättyi ihan hyvin vaikka oli tosi kylmä ja Repeltä paleltui kaksi varvasta.”

Edellä kuvattujen oppilaskyselyiden vastaukset eivät poikkea tarkastelussa sisällöltään kovin paljon 6-luokkalaisten vastauksista. Myös isompien oppilaiden kiinnostuksen kohteet luonnossa ja rakennetussa ympäristössä elementteineen ovat lähes samat. Asioiden nimeäminen, täsmentäminen ja perustelu on sitä vastoin jo hyvin pohdittua. Vastuu tulee esille arvostusasioissa huolena ihmisten toimien kuten esimerkiksi tehtaiden saasteina ja rakentamisen holtittomuutena ja siten luonnon ja eläinten tuhoamisena. Ihmisiä on jo heidän mielestään liikaa taajama-alueella ja kaupunki on saastunut. Ihmiset eivät kunnioita itseään eivätkä kaupunkien eläimiä, esimerkiksi siilejä ja haukkoja.

Mitä asioita tulee mieleen sanasta eläinsuojelu, on inspiroinut vastauksiksi seuraavanlaisia mielikuvia: *”Turkistarhoilta vapautetut eläimet, eläintarhat, eläinkaupat. Jos ei olisi eläinkauppoja, kukaan ei hoitaisi niitä kaikkia eläimiä. Eläinkauppias suojelee eläimiään hylkäykseltä.” ”Eläinsuojelua on jättää mökki rakentamatta ja antaa eläinten asua sillä tyhjällä tontilla.” ”Se ettei kalasta Saimaassa koska siellä on harvinaisia norppia.” ”Metsät pitää jättää rauhaa, koska muuten kaikki eläimet eivät mahdu revierilleen ja saattavat tulla kaupunkiin. Ei karhun tai hirven kuulu tulla kaupunkiin.”* Huolen aiheena on isoimmilla oppilailla ennen kaikkea vapaan luonnon pinta-alan pieneeminen eli *”Se huolettaa kun kauniit metsät rakennetaan täyteen taloja ja muita rakennuksia. Sehän tietää enemmän saasteita ja roskia luontoon.”*

Toinen kysymys on ymmärretty eläinten ja niiden oman ympäristön kunnioittamisessa syvällisesti. Tämän ikäiset haluavat osallistua tasa-arvoisesti vapaan luonnon hoitamiseen. Eläinten kunnioittamista on jo se, kun *haluaa ”kulkea kävellen tai pyörällä ettei aja eläimen päälle”* tai *”ei tallaa hyönteisiä tahallaan”* tai *”ei puhalla koiran korvaan.”* Omasta tasa-arvoisesta osallistumishalusta kertovat vastaukset, kuten: *”Olen kerännyt jätteitä Kätönlahdella ja haluaisin pitää talkoot.” ”Haluaisin pelastaa öljyisiä*

lintuja, mutta en ole saanut mahdollisuutta.” ”En ole ollut mukana missään yhdistyksessä tai sellaisessa, mutta äidin kanssa ruokimme säännöllisesti villieläimiä kuten sorsia ja talitiaisia.” ”Haluaisin kehittää auton, joka osaa väistää kaikki eläimet.”

Kolmas kysymys tiedon saannista antaa vastauksina tutut kanavat, kuten sanomalehdet, television, internetin, koulun, kirjastot ja erilaiset ihmiset, mutta myös autenttiset kohteet kuten kotieläinpihat, pientilat, eläintarhat ja koskemattomat, syvät metsät. Retkillä, museoissa ja näyttelyissä oppii heidän mielestään paljon. Yleensä koulussa itsenäisesti hankkimaansa tietoa he arvostavat. *”Haluaisin vielä enemmän tietoa lasten mahdollisuudesta vaikuttaa eläinsuojeluun.” ”Olen saanut tietoa 4H:lta.” ”Haluaisin tietää enemmän Kajaanin villeistä eläimistä.” ”Olen kysynyt vanhemmiltanikin tietoja.”* Yksinkertaisesti tietoa on saatu myös *”Tutkimalla asioita esimerkiksi netistä yksin tai yhdessä ja pyytämällä tarvittaessa neuvoa.”*

Neljäs eli viimeinen kysymys koulumme isoimpien oppilaiden edustajille poikkeaa vastauksissaan nuorempien näkemyksistä. Enemmistö 6-luokkalaisista haluaa työskennellä useimmiten yksin etenkin lukemista ja kirjoittamista tai yleensä suurempaa keskittymistä vaativissa tehtävissä: *”Yksin pystyn keskittymään paremmin.”* Mutta on pari- ja ryhmätyölläkin yhä kannatusta ja hyvät perustelunsa. Se on pätevä työmuoto esimerkiksi suunnittelussa ja ideoinnissa tai usein myös vaativissa laajemmissa kokonaisuuksissa, joissa teemoja työstetään oppilaiden tietämän projekti-menetelmän avulla. Juhlissa, talkoissa sekä retkillä alkaen niiden suunnittelusta ja järjestelystä on oppilaista kaikkien panos tärkeä. *”Pidän joskus parin kanssa työskentelystä, koska joissakin tapauksissa tuntee itsensä aika avuttomaksi.”* Tämän ikäiset eivät korosta, että on mukavaa tehdä yhdessä työtä, vaan sitä, että toinen voi olla toiselle avuksi. Toisaalta mukavuuttahan auttaminenkin lisää ja mielihyvää molemminpuolisesti, kun kaikkien työt edistyvät! Eräs oppilas huomauttaa, kuinka kaikki työtävät ovat tärkeitä ja lisäksi korostaa: *”Työskentelen mielelläni vapaammin.”*

Ongelmanratkaisutaito ja spontaani toiminta eläinten hyväksi ovat 6-luokkalaisilla hallinnassa. Se on luontevaa ja tarkoituksenmukaista: *”Jos näkisin että joku potkii koiraa, uhkaisin soittaa poliisille.” ”Navetta on syttynyt palamaan. Voisin mennä heittämään vettä tuleen.” ”Kerran näin kun orava oli pudonnut meidän pihakuusesta, pyysin isältä apua ja saimme oravan takaisin linnunpönttöön.”* Pelkoa ja epäilystäkin

omiin toimintamahdollisuuksiin on: *”Minä tiedän että sioista tehdään makkaraa, mutta en minä mahda sille mitään. Ainakaan en voi kieltää ketään tappamasta niitä sikoja.”*

5 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkimukseni mukaan lasten eläineettinen suhtautuminen Kajaanin alakouluissa on odotettua paremmissa kantimissa. Toivoin saavani edes muutamia kymmeniä palautelomakkeita takaisin, ennen kaikkea lapsilta, mutta sainkin yhteensä jopa 148 lomaketta, joista melkein jokainen oli hyödynnettävissä. Niiden työstämisessä kvalitatiiviseksi materiaaliksi olen viettänyt monta tulikivenkatkuista päivää ja yötä viimeisen vuoden aikana, mutta se on tuottanut tuloksia, joita voin hyödyntää myös tulevaisuudessa. Haluan elää ja työskennellä Kajaanissa tai Kajaanista käsin ja uskon että tässä kouluvierailumateriaalin toimivuuden otannassa näkyy ennen kaikkea se, että minulle on ainakin tutkimuksellisia etätöitä luvassa.

Vanhempien suhtautuminen vierailuihin ja lomakkeisiin oli ihailtavaa. Toki sain muutamia nyrpeitä ja epäkohteliaitakin vastauksia, mutta melkein kaikki hyväksyivät asiani ja kannattivat vierailuita lastensa kouluissa. Kotoa saadun arvopohjan merkitys lapselle on korvaamaton ja vaikka kukaan ei tunnustautunut erityisen pehmeäksi arvoiltaan, vanhempien vastauksissa näkyi huoli eläimistä ja toive lasten hyvästä ja terveestä, eettisestä ja tunneälykkäästä suhtautumisesta eläimiin. Lemmikkien roolia perheessä pidettiin tärkeänä ja edistävän arvokasvatusta ja empaattista käyttäytymistä eläviä olentoja kohtaan.

Vaikka monet vastaajista johtivat vastauksensa koskemaan yleistä ympäristöetiikkaa, koen että tämä materiaali on hyvin käyttökelpoista ja todenmukaista sekä reaaliaikainen todiste mahdollisuuksista arvokasvatuksen kentällä. Pidin elokuun lopulla esitelmän järjestön aktiiveille liittyen Animalian uuteen vierailumateriaaliin. Ilokseni myös Animalian aktiivit ja hallitus olivat tyytyväisiä materiaalista poikineisiin tutkimustuloksiin ja niitä halutaan hyödyntää tulevaisuudessa.

6 POHDINTA

6.1 Tutkimustehtäviin vastaaminen

Mielestäni työni onnistui vastaamaan tutkimustehtäviini odotettua paremmin. En joutunut tyytymään ns. ”nollatutkimukseen”.

Kaikkien kyselyiden ja sisältökokonaisuuksien pohjalta voi tehdä päätelmän tiedostamisen ja ymmärtämisen korkeasta asteesta. Aikuiset haluavat selkeästi lastensa oppivan luonnon ja eläinten kunnioittamista. Myös lasten oma kiinnostus ja halu auttaa sekä innostus oppia uutta ansaitsee hatunnoston.

Tunne-elämän kehittyminen koetaan erityisen tärkeäksi. Se on usein perusedellytys, ennen kuin siirrytään moraalisesti syvemmälle. Tietojen ja taitojen affektiivisessa, emotionaalisessa, eettisessä, esteettisessä ja toiminnallisessa hallinnassa kaikki on vuorovaikutuksessa. Terve tunne-elämän kehittyminen auttaa eläytymään muiden arvojen olemukseen.

Vastuuttomuutta ja eräänlaista luovuttamista esimerkiksi lainsäädännön epäkohdissa pelätään kaikissa ikäryhmissä. Oppilaiden vanhemmat ovat pessimistisempiä kuin lapset, mutta heidän kantansa ymmärtää, koska mädännäisyys on läsnä heidän arjessaan. Myös suoranaista laiskuutta omaa toimijuutta kohtaan esiintyy, joten jonkinlaiselle asenneremontille on tarvetta.

Arvoista vaikeimman eli eettisyyden merkitys näyttää olevan tiedostettua ja pääpiirteissään ymmärrettyä jo 2-luokkalaisten keskuudessa. He osaavat nimetä ”pahoja” tekoja ja ymmärtävät niiden seuraukset. Heidän vanhempansa haluavat kuitenkin varjella jälkikasvuaan liian manipuloivilta ja järkyttäviltä aiheilta. Lapsille toivotaan huoletonta lapsuutta.

Ylemmillä luokilla sekä oppilaat että aikuiset painottavat itsenäistä tiedonhankintaa ja kriittisyyttä. Oppilaiden mielestä vastuullinen toiminta kanavoituisi parhaiten, jos he saisivat itse suunnitella ja toimia monipuolisessa kehitystyössä.

Oppilaiden vastauksissa arvot eivät asenteiden tai mielipiteiden ja käsitysten perusteella ole lokeroitavissa selkeästi, vaan ne jakaantuvat sekoittuen kunkin neljän arvokysymysalueen osalle.

Aikuiskyselyssä oppilaiden vanhempien vastauksista ja lisähuomautuksista voidaan vielä tiivistää synkkä ja voimaton suhtautuminen eläinten ja ympäristön tulevaisuuteen. ”Viherpesut” sekä muu kosmeettinen ja manipuloiva toiminta yritysten ja valtioiden tahoilta nähdään jatkumona ja välttämättömänä pahana. Vanhemmat antavat kuitenkin paljon vastuuta kouluille ja toivovat läheisempää yhteistyötä kotien ja oppilaitosten välille.

Oppilaiden vastaukset paljastavat mielestäni henkisesti rikkaamman maailmankatsomuksen toiveineen ja haluineen. Heillä on vielä uskoa tulevaisuuteen, joka on ehdottoman välttämätöntä jatkuvuuden kannalta.

6.2 Tutkimusmenetelmä

Kun hain viimeiset lomakkeet kolmannelta koululta ja pääsin vihdoinkin teemoittelemaan vastauksia, en voinut uskoa saamaani paperimäärää. Kuten jo aiemmin mainitsin, tuskailin luvattoman kauan lomakkeiden purkamisen kanssa. Sain henkistä energiaa ja todellista vertaistukea lukemalla Eskolan ja Suorannan kirjallisuutta. He toteavat monissa oppaissaan aineiston analyysin olevan kaikkein ongelmallisinta laadullisen tutkimuksen teossa. (Esim. Eskola & Suoranta 2005, 137.) Analyysin vaikeus on osaksi johtunut selkeiden työskentelytekniikoiden puutteesta, osaksi kvalitatiivisuuteen kohdistuvasta keveästä asenteesta. Tulkintojen tekemiseen ei ole olemassa minkäänlaisia muodollisia ohjeita. Tulkintojen osuvuus on kiinni tutkijan omasta mielikuvituksesta.

Kun mietin käyttämäni menetelmän rajoituksia, ensimmäisenä haasteena tulee mieleeni lomakkeiden määrän suhde omaan jaksamiseen ja aikataulutukseen. Kun lomakkeita on 148, yhdelle henkilölle kertyy liikaa työtä ja aikataulu saattaa pettää. En kuitenkaan usko teemoittelun ja tyypittelyn onnistuvan sujuvasti, jos tulkintaa tekee kaksi eri tavoin näkevää ihmistä. Alla olevasta taulukosta näkee hyvin analyysiin käytettyjen työtuntien suhteen tutkimuksen muihin osa-alueisiin.

Työtuntien jakautuminen tutkimukseni aikana

Taustamateriaaliin tutustuminen	40 h
Haastattelurungon laatiminen	15 h
Infotilaisuudet kouluilla	10 h
Sähköinen yhteydenpito yhteistyökumppaneihin	5 h
Valmistelut	15 h
Lomakkeiden purku ja tulkinta	110 h
Raportin kirjoittaminen	180 h

Jos mietitään tutkimustulosten hyödyntämistä tulevaisuudessa, tulee huomioon ottaa aiemmin mainitsemani vastauslomakkeiden määrä. Jos vastauksia tulee satoja, ei ole tarkoituksenmukaista käsitellä niitä kaikkia käsin. Kysymysten muotoiluakin täytyy hioa, koska avoimet kysymykset rönsyilevät ja ovat vaikeita tulkita. Ihanteellisinta olisi syöttää tiedot suoraan tietokoneelle esimerkiksi SPSS-ohjelmalla, mutta kvalitatiivista tutkimusta ei voi analysoida niin helposti. (Heikkilä 2008, 123.)

Tutkimuksen aikana ilmenivät muun muassa lasten mielestä mieluisimmat toimintaympäristöt ja kokoonpanot. Kannatusta saivat kaikki vaihtoehdot, mutta pääsääntöisesti liikkuminen kavereiden kanssa ja toiminnallisuus olivat suosituimpia kuin perinteinen luokkatyöskentely. Nämä tiedot ovat relevantteja toimintaa suunniteltaessa. Olipa kyse mistä tahansa, useimmat asiat voidaan tehdä hyvin luovasti. Oppiminen ei aina tarkoita sitä, että istutaan hiljaa pulpeteissa.

Kaiken kaikkiaan tutkimukseni avulla saavutettu tieto on mielestäni positiivisella tavalla yllättävää. Se kertoo, että Kajaanissa välitetään ympäristöstä, ollaan kiinnostuneita lasten tunneälykkyydestä ja arvomaailman kehittymisestä sekä ollaan valmiita tekemään yhteistyötä koulujen ja muidenkin tahojen kanssa.

Tulokset ovat päteviä, mutta tutkimusalueen rajaus on eittämättä hyvin suppea. Kyseessä on pienehkö kaupunki jopa Suomen mittakaavassa ja tutkimuksessa oli mukana vain kolme luokallista oppilaita vanhempineen. Uskallan kuitenkin väittää, että tulokset kuvaavat hyvin kainuulaisten, varsinkin kajaanilaisten, asenteita eläinsuojelua kohtaan ja valmiuksia kansalaistoimintaan.

Vaikka tutkimukseni on otannaltaan hyvin pieni ajatellen valtakunnallista hyödynnettävyyttä, sen pioneeriasema Suomen järjestökentällä on kiistaton. Animalia voi jatkoa ajatellen jalostaa lomakkeiden rakennetta ja tehdä tutkimusta missä päin Suomea tahansa. Lapsiperheiden saaminen mukaan toimintaan olisi työvoitto.

LÄHTEET

Aaltola, Elisa 2004. Eläinten moraalinen arvo. Tampere: Vastapaino.

Benedict, Faye (toim.) 1991. Environmental education for our common future. A handbook for teachers in Europe. Oslo: University Press.

Eskola, Jari & Suoranta, Juha 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Jyväskylä: Vastapaino.

Franklin, Adrian 1999. Animals and modern cultures. A sociology of human-animal relations in modernity. Iso-Britannia: Sage.

Heikkilä, Tarja 2008. Tilastollinen tutkimus. Helsinki: Edita Prima Oy.

Hirsjärvi, Paula & Mäkinen, Jaana-Piia & Saunaoja, Saara & Siitonen Arto 2005. Koe-eläinetiikkaa. Helsinki: Yliopistopaino.

Häyry, Heta & Tengvall, Helena & Vilkkä, Leena (toim.) 1989. Eläin ihmisen maailmassa. Preesens-sarja. Helsinki: Gaudeamus.

Klett, Manfred 2001. Kotieläimet ja me. Suom. Päivi Suokas. Tampere: Tammer-Paino.

Martinelli, Dario 2002. How musical is a whale? Saksa: Mouton de Gruyter.

Midgley, Mary 1983. Animals and why they matter. Yhdysvallat: The University of Georgia Press.

Parikka, Anu 1998. Voi eläinparat. Tutkimus nuorten suhtautumisesta eläinsuojeluun ja eläinoikeuksiin. Turku: Yliopistopaino.

Serpell, James 1986. In the company of animals. Iso-Britannia: Basil Blackwell.

Tengvall, Helena 1993. Eläinten puolesta. Eläinten ystävän opas. Juva: WSOY.

Thomas, Keith 1983. Man and the natural world. Yhdysvallat: Pantheon Books.

Vilka, Leena 1996. Eläinten tietoisuus ja oikeudet. Kettutyttöfilosofiaa ja susietiikka. Helsinki: Yliopistopaino.

Vilka, Leena 2003. Ympäristöetiikka. Vastuu luonnosta, eläimistä ja tulevista sukupolvista. Helsinki: Yliopistopaino.

Humanistinen ammattikorkeakoulu
Kätönlahden koulu
Eläinetiikan kyselytutkimus

18.3.2009

LOMAKETUTKIMUS ELÄINSUOJELULIITTO ANIMALIAN KOULUVIERAILU- MATERIAALIN KEHITTÄMISEKSI

Eläinsuojelu ja eläinoikeuskysymykset ovat tänä päivänä hyvin ajankohtaisia ja linkittyvät saumattomasti muun muassa paljonpuhuttuun ilmastonmuutokseen. Järjestökentällä Animalia on oman alansa näkyvä edelläkävijä ja asiantuntija, joka tekee yleisen tiedottamisen ja kampanjoinnin lisäksi myös kouluvierailuita.

Olen työstänyt opintojeni puolesta kehittämisprojektina alakouluikäisten kouluvierailumateriaalia eläinsuojelusta ja vierailut lapsenne ympäristö- tai elämänkatsomustiedon oppitunnilla helmi-maaliskuun aikana.

Opiskelen kolmatta vuotta Humanistisessa ammattikorkeakoulussa ja valmistun ensi syksynä järjestötoiminnan yhteisöpedagogiksi.

Teen nyt opinnäytetyönäni kyselytutkimusta Kajaanin alakouluikäisten arvoista ja suhtautumisesta eläineettisiin kysymyksiin. Koska arvomaailman juuret ovat yleensä kotona, toivon myös vanhempien osallistuvan omalla lomakkeellaan. Mukana on kirjekuori, jossa voitte toimittaa vastauksenne lapsenne kautta koululle. Palauttakaa kysely viimeistään perjantaina 27.3.

Vastauksista, mielipiteistä ja yhteistyöstä kiittäen

Heidi Manner

Yhteisöpedagogi-opiskelija

Tiedustelut: heidi.manner@humak.edu

Ympyröikää mielipiteenne. Halutessanne täydentäkää, perustelkaa tai kirjoittakaa esimerkkejä, tehkää lisäkysymyksiä aiheesta. Tarvittaessa jatkakaa kääntöpuolelle. Mielipidevastausten asteikko on seuraava:

Ei lainkaan tärkeää	Ei kovin tärkeää	Tärkeää	Melko tärkeää	Erittäin tärkeää	
	1	2	3	4	5

1. Tunne-elämään liittyvät (affektiiviset ja emotionaaliset) tavoitteet tarkoittavat ympäristön ja luonnon kunnioittamista ja kiinnostuksen osoittamista huolehtimalla siitä myös yhteisvastuullisesti. Kuinka tärkeänä pidätte kyseisiä asioita?

1 2 3 4 5

2. Eettiset, moraaliset ja esteettiset tavoitteet tarkoittavat, että ihmiset toimivat ajatustensa mukaisesti huolehtiessaan vastuullisesti terveen ja kauniin luonnon ja ympäristön kehityksestä. Jokaisella ihmisellä tulisi olla tasa-arvoinen mahdollisuus oikeuksineen ja velvollisuuksineen toimia yhteisten epäkohtien ratkaisemiseksi. Mitä mieltä olette näiden asioiden tärkeydestä?

1 2 3 4 5

3. Tiedolliset tavoitteet tarkoittavat eläinsuojeluun vaikuttavien tekijöiden (mm. taloudelliset, poliittiset ja sosiaaliset tekijät vaikutuksineen) tiedostamista ja ymmärtämistä. Kaikki maailman ihmiset ovat monin tavoin riippuvaisia eläinkunnan monimuotoisuudesta. Paikalliset ja kansainväliset huolenaiheet toimenpiteineen ovat lähentämässä ihmisiä. Miten tärkeää on perehtyä näihin asioihin?

1 2 3 4 5

4. Toimintasuuntautuneet tavoitteet edistävät ihmisten kykyä ratkaista epäkohtia. Pyrkimyksenä on myönteinen ja rakentava toimintailmapiiiri. Miten tärkeänä pidätte näitä kestävästä kehityksestä aikaansaavia tavoitteita kotien, koulun ja muiden tahojen yhteistyössä?

1 2 3 4 5

1. PIIR-RÄ TAI KIR-JOI-TA A-SI-OI-TA

KUN A-JAT-TE-LEN E-LÄI-MI-Ä, MI-NUL-LE TUOT-TAA

I-LO-A

SU-RU-A

2. PIIR-RÄ TAI KIR-JOI-TA, MI-TÄ HY-VÄÄ VOIT TEH-DÄ LÄ-HI-YM-PÄ-RIS-TÖS-SÄ-SI TAI
KO-TO-NA-SI E-LÄIN-TEN HY-VÄK-SI.

PIIR-RÄ TAI KIR-JOI-TA A-SI-OI-TA.

O-LEM-ME AI-EM-MIN KES-KUS-TEL-LEET E-LÄIN-TEN E-LÄ-MÄS-TÄ JA HY-VIN-VOIN-NIS-TA.

MIT-KÄ A-SI-AT SI-NU-A KIIN-NOS-TA-VAT?

MI-TEN SAAT SEL-VIL-LE NÄ-MÄ A-SI-AT?

O-LET OP-PI-NUT TYÖS-KEN-TE-LE-MÄÄN MO-NIN TA-VOIN.
MI-KÄ TYÖ-TA-PA JA TYÖ-PAIK-KA SI-NU-A MIEL-LYT-TÄÄ E-NI-TEN KOU-LUS-SA?
SAAT AL-LE-VII-VA-TA U-SE-AM-PI-A VAIH-TO-EH-TO-JA.

YK-SIN

LUO-KAS-SA

LU-KI-EN

PA-RIN KANS-SA

RET-KEL-LÄ

KIR-JOIT-TA-EN

PIE-NES-SÄ RYH-MÄS-SÄ

KIR-JAS-TOS-SA

LAU-LA-EN

KO-KO LUO-KAN KANS-SA

PIIR-TÄ-EN

JOS-SA-IN KOU-LUN YH-TEI-SES-SÄ TI-LAS-SA

AS-KAR-REL-LEN

JOS-SAIN KOU-LUN UL-KO-PUO-LEL-LA

LEIK-KIEN

VOIT MYÖS KEK-SI-Ä O-MAN EH-DO-TUK-SEN:

1. a. Mitä kaikkea tulee heti mieleesi sanasta eläinsuojelu?

b. Mikä sinua erityisesti huolettaa Suomen eläinten oloissa?

2. a. Millä tavoin sinä voit kunnioittaa eläinkuntaa?

b. Suomessa eläinsuojelulla on jo pitkät perinteet ja muun muassa Animalia on perustettu jo vuonna 1971. Oletko sinä saanut vaikuttaa eläinten oloihin esimerkiksi lähiseudullasi? Kerro mitä olet tehnyt, mitä haluaisit tehdä?

3. a. Mieti, oletko mielestäsi saanut tarpeeksi tietoa sinua kiinnostavista eläimiin liittyvistä asioista. Kerro mistä olet saanut tietoa.

b. Miten saat selville eläinten olojen hyvät ja huolestuttavat puolet?

4. a. Millä tavoin työskentelet mieluiten? Alleviivaa seuraavista työtavoista ja -paikoista mieleisesi (yksi tai useampia).

Yksin	Parin kanssa	Pienessä ryhmässä	
Koko luokan kanssa		Kirjastossa	Luonnossa
Lähiympäristössä		Pidemmillä retkillä	Laulaen
Leikkien	Piirtäen	Lukien	Näytellen
DVD:tä katsellen		Järjestämällä tapahtumia	

Keksi itse lisää! Perustele valintojasi ja mieltymyksiäsi.

- b. Kuvittele jokin tilanne, jossa eläin olisi vaarassa. Miten toimit? Kirjoita ensin uhka tai onnettomuus ja sitten toimintasuunnitelmasi. Jos haluat, voit myös piirtää tapahtumasta kuvan.
